

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

***“Ingen stoppade oss. Vi levde tidigt i en egen
värld med egna regler”***

- En kvalitativ studie om vad som kan påverka vägen in i kriminalitet

Frida Almquist och Sofie Eriksson

Kandidatuppsats (SOPA63)

VT 2020

Handledare: Anna Rypi

Abstract

Authors: Frida Almquist & Sofie Eriksson

Title: *No one stopped us. We lived in our own world with our own rules - A qualitative study on why you take the step into criminal activity.* [Translated title]

Supervisor: Anna Rypi

Assessor: Annika Capelán Köhler

The reasons why people choose to access the criminal world are complex and sometimes hard to understand. The lack of understanding and knowledge within this subject leads to problems when it comes to preventing crime. The aim of this study was therefore to explore and understand how the individuals end up in criminal activity, based on a qualitative study of subjective stories. For this study we chose a qualitative method in terms of a thematic analysis. We have analyzed four autobiographies written by former criminals, where they describe their path, and how they ended up in the criminal world. In our analysis we applied two classical criminological theories: the theory of social bonds by Travis Hirschi and the theory of differential associations by David Sutherland interpreted by Mats Hilde and Ross L. Matsuedas, to embellish how the individuals are affected by those factors. This study found that the development in childhood, school environment, socio-economic background, and alienation contain risks as well as protective factors for the individual in relation to the development of criminal behavior. The circumstances in the risk- and protective factors are crucial. The result shows that the various factors have played a different role depending on the context of the individuals and how they handled the feelings and experiences in their lives. It is not possible to identify one sole triggering factor in the stories since the risk-factors have together contributed to the emergence of their criminal behavior. This study has therefore attempted to justify that criminality is a complex phenomenon, which cannot be explained by a single factor.

Keywords: criminality, reasons to criminality, risk and protective factors, social environment, social bond

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	7
2 Tidigare forskning	7
2.1 Sökprocessen.....	7
2.2 Risk- och skyddsfaktorer.....	8
2.3 Självkontroll.....	10
2.4 Föräldrakontroll.....	12
2.5 Sammanfattning av tidigare forskning.....	13
3 Teori	14
3.1 Teorin om brottsreducerande sociala band.....	15
3.2 Teorin om differentiella associationer.....	16
4 Metod	17
4.1 Metodologiska överväganden.....	18
4.2 Urval.....	18
4.2.1 Sökprocessen.....	19
4.3 Analysmetod.....	20
4.4 Tillförlitlighet och äkthet.....	21
4.4.1 Tillförlitlighet.....	21
4.4.2 Äkthet.....	22
4.4.3 Bedömning av självbiografierna.....	22
4.5 Etiska överväganden.....	24
4.6 Arbetsfördelning.....	25
4.7 Presentation av självbiografierna.....	26
5 Resultat och analys	27
5.1 Uppväxten.....	27
5.1.1 Dysfunktionella familjeförhållanden.....	28
5.1.2 Att bli sedd och bekräftad.....	30
5.1.3 Känslohantering.....	32
5.2 Socioekonomisk bakgrund.....	34

5.2.1 Klasstillhörighet	34
5.2.2 Status	36
5.3 Skolgång	37
5.3.1 Studieresultat och motivation	37
5.3.2 Samhörighet med klasskamrater	40
5.4 Utanförskap	42
5.4.1 Sveket från vuxenvärlden	42
5.4.2 En parallell värld	45
6 Slutdiskussion	49
7 Referenslista	51

1 Inledning

Kriminalitet är idag ett utbrett och omdiskuterat samhällsproblem. Vi blir dagligen påmind i media om de kriminella gärningar som begåtts och vilka konsekvenser det ger. Det är inte bara de som befinner sig i de kriminella kretsarna som påverkas utan hela samhället. Cirka 1,54 miljoner brott anmäldes under 2019 i Sverige varav nästan 19% utgjordes av brott mot person, vilket inkluderar misshandel, hot, sexualbrott, personrån, fickstöld, bedrägeri, trakasserier eller nätkränkning (Brottsförebyggande rådet 2020). Detta i relation till antalet invånare i Sverige som under 2019 var ca 10,3 miljoner (Statistikmyndigheten SCB 2020). Siffran över antalet anmälda brott kan till synes verka relativt låg i förhållande till antalet invånare, men då får vi inte glömma bort att statistiken enbart visar de brott som blivit anmälda. Antalet brott som begåtts är högre än antal anmälda (Brottsförebyggande rådet 2019). Mörkertalet hade troligtvis gett en betydande ökning i statistiken om det hade inkluderats.

Kriminalitet anses idag vara ett socialt problem och de kriminella utgör en målgrupp i samhällets olika instanser såsom socialtjänsten och kriminalvården. Detta tydliggörs i en rapport från Socialstyrelsen (2012) där man kan få en överblick över existerande interventioner som finns i arbetet med unga som begår brott. Även om rapporten speglar kriminalitet hos unga lyfts även en del interventioner för vuxna. Fokus i rapporten ligger på kartläggning av samverkansinterventioner och därför nämns flera viktiga aktörer, såsom socialtjänst, polis och skola, som tillsammans arbetar preventivt.

Utsattheten hos de kriminella som grupp kan ses både utifrån ett konkret plan men även abstrakt. De kan ha svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden då bland annat arbetsgivare kan begära utdrag ur belastningsregistret samt att ungdomars möjlighet att ta körkort kan påverkas, vilket i sin tur kan innebära ett hinder att söka vissa jobb. Genom att befinna sig utanför arbetsmarknaden påverkas möjligheten till en stabil inkomst och delaktighet i samhället och de riskerar att hamna i ett utanförskap. De kriminella kan även tampas med fördomar och förutfattade meningar, som innefattar orsaker till varför människor hamnar i brottslighet och att det finns en enkel förklaring till problemet. Fokus hamnar på de faktiska orsakerna istället för människan bakom

och dennes berättelse. Zemel, Einat och Ronel (2018) menar att det finns en viss avsaknad av studier i tidigare forskning som fokuserar på subjektiva berättelser som lyfter de unga kriminellas perspektiv och de processer som bidrar till uppkomsten av det kriminella beteendet. I deras studie, baserat på intervjuer av kriminella ungdomar, framgår det att det brottsliga beteendet grundar sig på en mängd olika faktorer och skäl. De lyfter bland annat problematiska relationer i familjen, negativa interaktioner med släktingar och kamrater och akademiskt misslyckade som påverkande faktorer till det kriminella beteendet. Den kriminella världen fungerade därmed som en fristad för dessa ungdomar, där de blev bekräftade och fick social uppskattning men samtidigt involverades i kriminell verksamhet.

Genom att undersöka och försöka förstå de bakomliggande skälen till att människor hamnar i brottslighet kan man få en ökad kunskap och djupare förståelse. Fördomar och förutfattade meningar gentemot de kriminella kan minskas och individen kan därmed bli bemött med ökad förståelse från omgivningen. Många kriminella har sedan tidigare negativa erfarenheter av möten med samhällets instanser, vilket kan innebära att de inte söker hjälp i tid. Detta kan då motverkas och den kriminella kan få tillit och skapa ett förtroende till samhällets representanter. Människor som befinner sig i riskgruppen kan fångas upp i ett tidigare skede och på sått kan man på makronivå få möjlighet att arbeta mer preventivt och motverka det utanförskap som det kriminella livet kan föra med sig. Vi anser det därför relevant att undersöka de bakomliggande skälen till varför man börjar begå brott för att det preventiva arbetet ska kunna utvecklas ytterligare samt för att förebygga utanförskapet. Pålsson (2012) skriver i en rapport, publicerad på UNICEF, att samhället har mycket att vinna på genom att tidigt sätta in insatser för att förhindra att barn med dysfunktionella familjeförhållanden, ekonomisk utsatt eller andra sociala problem ska hamna i ett socialt utanförskap.

Vi har i vår studie valt att rikta in oss på mikronivå (individnivå) och inte på de rådande samhällsstrukturerna, även om de aktualiseras indirekt. Vi är intresserade av att lyfta kriminellas perspektiv och de skäl som finns till varför den enskilde individen hamnar i en kriminell livsstil och vilken betydelse olika faktorer kan ha utifrån subjektiva berättelser i form av självbiografier. Genom att använda oss av självbiografier anser vi

att vi kan nå en djupare förståelse om individens livshistoria genom att berättelserna är nedskrivna och således mer bearbetade och utvecklade under längre tid. Utifrån de fyra självbiografierna kan vi därför få en mer rättvis bild av de faktorerna och omständigheterna som kan ha påverkat individerna till att hamna i kriminalitet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att analysera fyra föra detta kriminellas självbiografier, för att få en ökad förståelse för vad som kan påverka vägen in i kriminalitet. Det har mynnat ut i följande frågeställningar:

1. Hur kan skälen till att människorna i berättelserna hamnar i kriminalitet förstås?
2. Vilka faktorer har betydelse för att människorna i berättelserna hamnar i kriminalitet och på vilka sätt är de viktiga för berättarna?

2 Tidigare forskning

Vi kommer i detta avsnitt presentera tidigare forskning kopplat till vårt forskningsämne. Inledningsvis kommer vi redogöra för hur vi gått tillväga för att finna material som varit relevant för oss. Därefter presenteras tidigare forskning vad avser centrala risk- och skyddsfaktorer, forskning om självkontroll och avslutningsvis ett avsnitt om föräldrakontroll.

2.1 Sökprocessen

De vetenskapliga artiklarna har vi mestadels funnit genom databasen LUBsearch via Lunds universitet men vi har även använt oss av andra databaser såsom Swepub och Google Scholar. De sökord som vi använt oss av är varför krimin*, criminality*, social environment* crim*, attachment* crim* och criminal* perspectiv* qualitativ*. Vi har sökt efter svenska artiklar men även lagt fokus på internationell forskning. Vi har också tagit del av rapporter som varit publicerade på BRÅ:s och UNICEF:s hemsida. Vissa vetenskapliga artiklar har vi funnit genom att se på referenslistan i de funna rapporterna och artiklarna.

2.2 Risk- och skyddsfaktorer

Shannon och Ring (2009) skriver i en rapport, publicerad på BRÅ, om kända risk- och skyddsfaktorer till kriminalitet och lyfter tre kategorier: sociala sammanhang, skolmiljö och individuella faktorer. Familjens utsatta ekonomiska situation, hårda uppfostringsstil, eventuella övergrepp och missbruk hos föräldrarna utgör riskfaktorer inom det sociala sammanhanget. Däremot verkar stark anknytning till en förälder och en stödjande uppfostringsstil som en skyddsfaktor. Shannon och Ring (2009) benämner skolmiljöns betydelse och dess inverkan på individen. Dålig anknytning till skolan, misslyckade skolresultat, dålig skolmiljö och anknytning till en brottsbelastad kamratgrupp utgör centrala riskfaktorer. Skyddsfaktorer utgörs av framgång i skolarbetet och motivation till ny kunskap. Även positivt skolklimat och en stöttande kamratgrupp anses utgöra skyddsfaktorer (Shannon & Ring 2009).

När den kommer till den enskilde individen lyfter Shannon & Ring (2009) tidiga beteendestörningar, impulsivitet, brottstillåtande attityder, missbruk och dålig problemlösningsförmåga som riskfaktorer. Det som visat sig fungera som skydd är goda sociala färdigheter och attityder som inkluderar ett empatiskt förhållningssätt gentemot andra människor. Ju fler riskfaktorer och färre skyddsfaktorer som förekommer i barnets liv desto större risk att barnet senare i livet hamnar i kriminella banor. Även om barnet har en hög ansamling av riskfaktorer behöver det i sin tur inte betyda att barnet utvecklar en kriminell livsstil och det kan därmed vara svårt att förutsäga exakt vilka barn som kommer bli en del av denna grupp (ibid.).

Walters (2018) skriver i sin studie om den sociala omgivningen och dess påverkan såväl negativt som positivt för individen. I studien beskrivs samspelet mellan risk- och skyddsfaktorer och hur man kan åskådliggöra barnets övergång från barndom till övre tonåren. Övergången beskrivs som en process präglad av förändring och involverar ett flertal olika aspekter. Under övergången utvecklas barnet såväl fysiskt som psykiskt. Barnet utvecklar också en egen upplevelse av sin emotionella kontroll och beteende. Även barnets egna sociala relationer utvecklas under denna övergång, vilket leder till minskad tid med föräldrarna och mer tid med vänner. Dock så behöver denna övergång inte betyda att föräldrarna ersätts av vännerna, utan att föräldrarna fortfarande kan

verka som ett sammanhang för barnet och ha en brottsreducerande roll. Genom sitt föräldraskap kan föräldrarna hindra barnets engagemang i oövervakade och kriminella aktiviteter och därmed verka som en skyddande faktor (Walters 2018).

Vidare skriver Walter (2018) i sin studie att barn till föräldrar med låg föräldrakontroll tenderar att påverkas mer av sina vänner, vilket kan ge upphov till att barnet utvecklar en acceptans gentemot ett kriminellt beteende, och att föräldrar således även kan utgöra en riskfaktor. Ytterligare en aspekt lyfts rörande barnets utveckling av sociala relationer och beteende i relation till ens syskon, utifrån hans två tidigare studier från 2015 respektive 2017 som belyser hur syskon kan komma att påverka varandra såväl negativt som positivt. I studierna presenteras att om barnets syskon, oftast ett äldre, har ett kriminellt beteende ökar även risken för att barnet utvecklar ett kriminellt beteende. Studierna visar även på att barnet genom syskonet kan förvärva och utveckla brottsliga färdigheter, till följd av att barnets syskon redan har en kriminell bakgrund (Walters 2018).

Avslutningsvis lyfter Walters (2018) att barn som inte utsätts för riskfaktorer tenderar att ha en ökad avhållsamhet gentemot kriminalitet, medan barn som utsätts för ett flertal riskfaktorer i högre grad tenderar till att utveckla ett kriminellt beteende. Föräldraskapet som skyddsfaktor kan även tappa sin betydelse i relation till barnets umgängeskrets negativa påverkan, vilket kan leda till en snabb kriminell utveckling hos barnet. Författaren lyfter även det faktum att sociala skyddsfaktorer i relation till individen kan hindra att det kriminella beteendet påbörjas och att de skyddande effekterna kan stärka individens motståndskraft genom positiva affirmationer från föräldrar, syskon eller umgänge. Genom dessa skyddande aspekter kan individens värderingar och moral påverkas men även den enskildes utbildnings - eller yrkesmässiga ambitioner (Walters 2018).

Även Wikström, Mann och Hardie (2018) betonar vikten av interaktionen mellan människor och platser och hur betydelsefulla de är ur ett kriminellt perspektiv. De skriver i sin artikel att människors benägenhet att begå brott, baserat på den personliga moralen och förmågan att utöva självkontroll, är centralt vad avser att förutsäga

sannolikheten att begå brott men även att kriminogen exponering har visat sig ha en alltmer betydande roll. Med kriminogen exponering syftar författarna på den moraliska kontexten i miljön och de omständigheter som finns i det specifika sammanhanget. Det kan innebära till exempel att umgås med kamrater i en oövervakad och ostrukturerad verksamhet på en plats med dålig tillsyn och bristande engagemang från omgivningen, eller i stadens centrum.

Resultatet i studien visar även att ju högre brottsbenägenhet hos individen desto mer sårbar är personen för kriminogen exponering och yttre påverkan. De menar att ungdomar med låg brottsbenägenhet är i hög grad immuna mot kriminogen exponering medan ungdomar med hög brottsbenägenhet är mer sårbara för den kriminogena exponeringen. Sannolikheten för brott är med andra ord högst när en brottsbenägen person befinner sig i en kriminogen miljö (Wikström, Mann & Hardie 2018).

Zemel, Einat och Ronel (2018) har i sin studie genomfört intervjuer med kriminella ungdomar för att undersöka vilka dynamiska processer som gjorde att ungdomarna hamnade i kriminalitet. Det som framkom under intervjuerna var att ungdomarna genom sitt kriminella umgänge fick ett positivt erkännande vilket gav ungdomarna en känsla av ökad makt, men umgängets uppmuntrande fick även dem till att intensifiera deras kriminella aktivitet (Zemel, Einat & Ronel 2018). Vidare visade studien att ungdomarna påverkades av sin livssituation, våld i hemmet, fattigdom och misslyckade skolresultat som formade en uppfattning hos dem att världen var en mörk och våldsamt plats, och att det enda sättet att hantera den på var genom våld. I intervjuerna berättade också många av ungdomarna att deras behov av makt och kontroll tog sig uttryck i skolmiljön genom att de uppträdde våldsamt gentemot andra barn. Många av de intervjuade ungdomarna berättade även att deras beteende i skolan och deras dåliga familjära relationer var det som stärkte deras sociala band med de kriminella kamraterna (ibid.).

2.3 Självkontroll

En teori som är utmärkande vad avser självkontroll är Michael R. Gottfredson och Travis Hirschi allmänna teori om brottslighet, som menar att denna faktor är avgörande

för skillnader i brottslighet mellan individer då de individerna med låg självkontroll löper större risk att få problem inom olika livsområden. När självkontrollen är etablerad i barndomen anses den konstant och den kan inte påverkas av tillfälliga faktorer. Då den blir svår att förändra innebär det att individen alltid kommer fortsätta begå kriminella handlingar (Shannon & Ring 2009).

Gottfredson (2018) lyfter även i sin artikel forskningen om självkontroll och definierar låg självkontroll som individens sätt att skaffa sig kortvarig tillfredsställelse utan att ta hänsyn till de långsiktiga konsekvenser som handlingarna ger. Enligt artikeln visar forskning att det finns ett samband mellan låg självkontroll och brott. Låg självkontroll yttrar sig genom impulsivitet och risktagande samt likgiltighet gentemot andra människors intresse. Hög självkontroll yttrar sig genom bättre skolresultat, bättre hälsa, högre inkomst, mer stabila relationer samt att de har mindre risk att utsättas för olyckor och brott (ibid.).

Självkontrollen skapas aktivt under barndomen, där miljön och föräldraskapet är viktiga variabler för barnets utveckling. Olika förutsättningar i barndomen kan generera en låg respektive hög självkontroll, där låg självkontroll ger livslånga negativa konsekvenser. När självkontrollen väl blivit etablerad betonar teorin att den är stabil och oföränderlig (Shannon & Ring 2009). Gottfredson (2018) lyfter ett exempel på en 40-årig longitudinell studie av Caspi et al. där slutsatsen drogs att människor med låg självkontroll påverkas i större utsträckning av utsatt ekonomisk situation, drogmissbruk, sämre hälsa samt straffrättsliga överträdelser. Ytterligare en studie av Vazonyi et al. nämns, som är baserad på cirka 100 tvärsnitts- och longitudinella studier, som visar att det finns en stark koppling mellan låg självkontroll och brottslighet (ibid.).

Gottfredson och Hirschis teori har blivit kritiserad då den intar en pessimistisk syn vad avser självkontrollen då den anses bestående. Det finns teorier som ser självkontrollen som relativt stabil men att den även kan påverkas och förändras av faktorer utifrån eller av förhållanden längre fram i livet (Shannon & Ring 2009). En teori som är utmärkande är Sampson och Laubs (1995) teori som benämns *Åldersgraderad informell social kontroll*. Teorin fokuserar på svaga sociala band till samhället som bland annat

påverkas av uppväxtförhållanden såsom ekonomiska resurser och dysfunktionella familjeförhållanden. De menar att ett problematiskt beteende hos unga ger indikation på en ökad risk för kriminalitet senare i livet (Sampson & Laub 1995). Författarna påstår däremot att de egenskaper som formas i barndomen inte är helt avgörande för risken att utveckla ett kriminellt beteende utan förändringar som sker senare i livet kan påverka och tillmätas lika stor betydelse som händelser i barndomen. De förändringar som författarna nämner är skillnader som berör individen, miljön, sociala interaktioner men även tillfälliga händelser (ibid.).

2.4 Föräldrakontroll

Stattin (2001) skriver i sin artikel att anpassningsproblematik till den sociala omgivningen bland ungdomar i relation till kriminalitet, alkohol och droganvändning framskrider runt tretton till fjorton års ålder, för att sedan temporärt minska i sju ton till arton års ålder. För vissa ungdomar blir anpassningsproblematiken mer stadigvarande och av en mer långvarig karaktär. I artikeln lyfts att föräldrar ska värna om att bygga en god relation till barnet vilket benämns som *anknytning* (Stattin 2001). Tidigare genomförda studier visar att ungdomar med ett antisocialt beteende ofta har en avsaknad av svaga och bristande föräldraband, varma och tillitsfulla föräldrarelationer samt en sammanhållning inom familjen. Författaren betonar även att föräldrar ska verka för att bibehålla och bygga en fungerande struktur vilket benämns som *social kontroll*. Den forskning som har gjorts har visat att många ungdomar med anpassningsproblematik har en avsaknad av inre kontrollmekanismer till följd av att det i hemmet inte finns en fungerande struktur. Barn som växer upp i en desorganiserad hemmiljö tenderar även till att sakna förståelse för samhälleliga normer och regler (ibid.).

När det kommer till föräldrarnas reglering och barnets beteende menar Stattin (2001) att man inom forskningen betonat vikten av *direkt kontroll*. Studier visar att ungdomar med ett avvikande beteende, till följd av anpassningsproblematik och antisocialt beteende, ofta är ett resultat på avsaknad av kontroll av barnets beteende från föräldrarna. Studierna visar även att barnens föräldrar sällan sätter restriktioner kring

sina barns beteende och att föräldrarna brister i sin kontroll rörande barnens överträdelser.

Stattin (2001) lyfter fortsättningsvis fram vikten av *övervakning* vilket innebär att föräldrarna ska skaffa sig kunskap om vad barnen gör utanför hemmet och att de ska övervaka barnens beteende, vad de väljer att göra på sin fritid och vilka kamrater barnet har i sin umgängeskrets. Mycket av de tidigare studierna och undersökningarna visar att föräldrarnas kunskaper om barnet hör samman med barnets förmåga till social anpassning. I artikeln lyfts en kritik gentemot kontrollbegreppet då undersökningar har påvisat att föräldrar vars kontroll är för hög ofta har barn som uppger att de upplever sig vara för kontrollerade. Man har även i undersökningarna upptäckt att barn med föräldrar vars kontroll är hög tenderar till att ha sämre relationer till sina föräldrar än barn vars föräldrar har mindre kontroll (ibid.)

Studier uppvisar även att grunden till föräldrarnas kunskap om barnet grundar sig på att det finns en god kommunikationsförmåga mellan barnet och föräldern. En god kommunikationsförmåga leder till ökad kunskap vilket i sin tur leder till att föräldrarnas tillit till barnet ökar (Stattin 2001). Avslutningsvis lyfts de råden rörande kontroll och övervakning av barnen som kan vara överflödiga och att föräldrarnas kunskaper och tillit till barnen är av större betydelse för att kommunikationen inom familjen ska fungera. En fungerande familjekonstellation med en jämn fördelning av frågande, kontroll och värme skapar en grund för att barnen ska tillhandahålla en öppenhet gentemot sina föräldrar, vilket verkar som en hämmande faktor till att barnet utvecklar anpassningssvårigheter och ett antisocialt beteende. Undersökningarna som har genomförts har uppvisat att barnets kommunikation med föräldern är av största betydelse och att en allt för hög kontroll av barnet kan ha motsatt effekt på barnets beteende (ibid.).

2.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis visar forskning att det förekommer både skydds- och riskfaktorer i de sociala sammanhangen, skolmiljön samt i individens beteende och utveckling. Ju fler samlade riskfaktorer det finns desto större är risken att utveckla ett kriminellt

beteende. Samspelet mellan risk- och skyddsfaktorerna lyfts även i relation till barnets övergång från barndomen till övre tonåren, där föräldrar och kamrater tillmäts olika betydelse beroende på ålder och utveckling hos barnet och ungdomen. Även syskonrelationer anses ha en påverkande roll. Den kriminogena miljön utgör också en viktig del då sannolikheten för brott är högst när en brottsbenägen person befinner sig i en kriminogen miljö.

Låg självkontroll lyfts även som en avgörande riskfaktor till kriminalitet. Inom forskningen råder det delade meningar kring detta då ett fåtal menar att den låga självkontrollen skapas i barndomen och anses bestående genom resten av livet medan ett annat menar att man behöver inta ett bredare perspektiv vad gäller riskfaktorerna. Hänsyn behöver tas till hela livsloppet och förändringar som kan uppstå senare i livet kan påverka i minst lika stor grad.

Avslutningsvis presenteras en studie om föräldrakontroll som kortfattat innebär att föräldrar genom kontroll och övervakning ska få en insikt i barnets liv. Samtidigt lyfts även en kritik över att utöva en för stor kontroll över barnen och att hög kontroll och övervakning kan ha en motsatt effekt.

Den tidigare forskning som vi tagit del av utgår både från en internationell och nationell kontext. Inom den nationella forskningen förekommer det många kvantitativa studier och vi finner det därför särskilt relevant att inta en mer kvalitativ syn på hur de hamnat i kriminalitet. I sökningsprocessen för tidigare forskning har vi saknat tidigare kriminellas perspektiv och deras egna ord om vägen in till kriminalitet. Vi anser därför att vår studie och dess utformning kommer att komplettera dagens forskning genom att ta del av tidigare kriminellas livshistorier.

3 Teori

Det finns olika teoretiska förklaringar till varför olika faktorer bidrar till kriminalitet. Teorierna har sitt ursprung i olika inriktningar som t.ex. psykologiska, biologiska och socialpsykologiska. I forskningsvärlden finns det inte en specifik teori som är allmänt rådande och mest accepterad då teorierna dels intar olika perspektiv och dels överlappar

varandra. I detta avsnitt kommer vi beskriva de olika teoretiska utgångspunkter vi utgått från i vår studie. Inledningsvis kommer vi lyfta Travis Hirschis klassiska teori om brottsreducerande sociala band, för att därefter lyfta Edwin Sutherlands teori om differentiella associationer utifrån Mats Hilde (1996) och Ross L. Matsuedas (2006) tolkning.

3.1 Teorin om brottsreducerande sociala band

Travis Hirschi (1969) klassiska teori belyser de fyra formerna av brottsreducerande sociala band och dess betydelse för den enskilde individen. Det första begreppet är *anknytning* vilket innebär att man har goda relationer till familj och vänner i sin omgivning och att man uppvisar en god förmåga att känna in känslor hos andra. Det andra begreppet är *åtagande* vilket handlar om en frivillig strävan att uppnå individuella målsättningar, såsom bra betyg, höga yrkespositioner, bilda familj etc. Det tredje begreppet är *involvering* som handlar om att man ges möjlighet att vara delaktig i tidskrävande aktiviteter, som exempelvis fritidsaktiviteter. Det sista och fjärde begreppet är *moralisk övertygelse* som innebär att man som individ innehar en inre övertygelse om att det är viktigt att följa och respektera samhällsliga normer och regelverk.

Hirschi (1969) lyfter i sin teori att dessa fyra former av sociala band verkar som skyddsfaktorer i relation till individens benägenhet att begå brottsliga handlingar. En bra och fungerande relation till föräldrar och andra i sin omgivning, strävan efter goda skolresultat, och en inre moralisk övertygelse ökar den *smärta* det kriminella åtagandet skapar (Hirschi 1969). Såväl som dessa fyra former av sociala band kan verka som skyddsfaktorer kan de även verka som riskfaktorer. Om individens relationer till föräldrar och andra i sin omgivning är bristfällig, föräldratillsyn låg, individen har en dålig anknytning till skolan samt har en låg moralisk övertygelse minskar den sociala kontrollen. Hirschi (1969) menar avslutningsvis att individer som inte har mycket att förlora har en större risk för att begå brottsliga handlingar. En individ vars sociala band är bristfälliga och svaga upplever sig ofta som fri från andra i sin omgivning. Dessa individer berörs inte heller i lika stor utsträckning av reaktioner från allmänheten vilket gör det enklare att begå normbrytande brottsliga handlingar.

3.2 Teorin om differentiella associationer

Edwin Sutherlands teori om differentiella associationer är enligt Matsueda (2006) en klassisk kriminologisk teori som kan användas för att förklara uppkomsten till individuell brottsligheten utifrån ett socialpsykologiskt perspektiv. Sutherlands teori utgår från att individen lär in i det kriminella beteendet i interaktion med grupper. Denna läroprocess kan enligt Sutherland delas in i två processer. Den första innebär att individen lär sig de tekniker och färdigheter som behövs för att kunna begå brott. Den andra processen handlar om att individen lär sig vilka definitioner som är gynnsamma och ogynnsamma när det kommer till brottslighetens karaktär. Dessa definitioner existerar inom gruppen och är motiv, verbaliseringar eller rationaliseringar som rättfärdigar den brottsliga handlingen (Matsueda 2006). Hilde (1996) tar i sin bok upp begreppet skilda umgängen (fr. eng differentiella associationer) och hur den enskilde individens handlingsmönster påverkas genom det aktuella umgänget. Detta fenomen innebär att individer som inkluderas i en grupp av människor, där kriminella handlingar normaliseras och accepteras, tenderar att i högre grad själva begå brott. Matsueda (2006) lyfter vidare att de gynnsamma och ogynnsamma definitionerna antingen kan motivera till brott eller leda till en avhållsamhet gentemot brottsliga handlingar.

Vidare så beskrivs det att de gynnsamma och ogynnsamma definitionerna är kompatibla med varandra, och att det finns ett förhållande mellan definitionerna. Definitionerna inom gruppen varierar i sin betydelse för den enskilde utifrån fyra dimensioner. Individen påverkas dels av frekvensen, varaktigheten, prioritet och intensiteten i de gynnsamma kontra ogynnsamma definitionerna (Matsueda 2006). Hilde (1996) beskriver utifrån Sutherlands påståenden att ju fler gynnsamma definitioner som existerar, desto högre är risken att ett beteende som gynnar lagbrott etableras. Hilde (1996: 50) lyfter även Sutherlands nio påståenden som han utvecklade i sin teori. Dessa påståenden är följande:

- Kriminellt beteende är inlärt.
- Kriminellt beteende lärs in i socialt samspel.
- Kriminellt beteende lärs huvudsakligen in i intima och personliga grupper.

- Inläringen av kriminellt beteende omfattar brottstekniker, motiv, impulser, rationaliseringar och attityder.
- Motivens och impulsernas inriktning lärs in olika beroende på om de legala reglerna anses fördelaktiga eller inte.
- En person blir brottsling när det finns ett övermått av definitioner som gynnar lagbrott.
- Olika umgängen varierar med hänsyn till frekvens, varaktighet, angelägenhetsgrad och intensitet.
- Inläringen av kriminellt beteende genom kontakter med kriminella eller antikriminella mönster omfattar alla de faktorer som ingår i all annan inläring.
- Även om kriminellt beteende är ett uttryck för allmänna behov och värderingar (t.ex. strävan efter lycka och materiell välfärd) kan det inte förklaras utifrån dessa eftersom laglydigt beteende är uttryck för samma behov och värderingar.

Av dessa nio påståenden kommer vi främst betona de fyra första i vår analys då vårt fokus åligger individen och vikten av den sociala omgivningen för den enskilde i relation till ett kriminellt beteende.

4 Metod

I denna del kommer vi att beskriva hur vi har undersökt vårt problem och hur vi besvarat de frågeställningar vi presenterat i studiens inledning. Det som vi kommer lyfta är den empiriska forskningsmetod vi valt, vårt metodologiska övervägande, urval, analysmetod, validitet och reliabilitet, forskningsetiska övervägandet, vår arbetsfördelning under arbetets gång och slutligen en kort presentation av självbiografierna.

4.1 Metodologiska överväganden

I vår studie har vi intagit en kvalitativ ansats i relation till vårt valda forskningsämne. Inom den kvalitativa metoden åligger ett fokus på att få kunskap och information om hur samhällliga fenomen ytrar sig inom en samhällelig kontext (Ahrne & Svensson 2015). Bryman (2018) beskriver att flertalet kvalitativa forskare använder sig av metoden för att uppfatta den sociala verkligheten på samma sätt som de personer man undersöker. Vidare så beskriver Bryman (2018) att de som arbetar med en kvalitativ metod ofta lägger vikt vid att beskriva och förklara den sociala verkligheten. Denna typ av metod är lämplig i relation till vår studie eftersom vårt syfte är att få en ökad förståelse för vad som kan påverka vägen in i kriminalitet

Anledningen till att vi valt att använda oss av självbiografier som material är för att vi vill skapa en djupare förståelse för författarnas erfarenheter och beskrivningar av sin livshistoria. Det innebär dessutom att det nedskrivna har bearbetats över en längre tid och att författarna kunnat reflektera över sina livsupplevelser på ett djupare och mer reflektivt sätt. I vårt metodval har vi därmed tillämpat ett hermeneutiskt förhållningssätt i relation till insamlandet av materialet. Hermeneutik är en samhällsvetenskaplig term som härstammar från teologin och används i relation till att förstå och tolka det mänskliga beteendet (Bryman 2018). Vi har valt att använda detta förhållningssätt gentemot materialet då vi ålägger ett fokus på att förstå och tolka det som kommer fram i självbiografierna.

4.2 Urval

I vår studie har vi använt oss av ett målinriktat urval. Enligt Bryman (2018) lämpar sig ett målinriktat urval särskilt bra när man som forskare inte vill välja deltagare utifrån ett slumpmässigt sätt i undersökningen. Urvalet grundar sig istället på deltagare som blivit valda på ett strategiskt sätt och har på så sätt en tydlig koppling till de forskningsfrågor som formulerats i studien. Utifrån det Bryman beskriver grundar sig vårt urval i just detta då vi valt vårt empiriska material utifrån vår forskningsfråga. De självbiografierna som används i vår studie har valts utifrån bestämda kriterier, dvs. inklusionskriterier. Ett av inklusionskriterierna i vårt primära urval var att böckerna skulle skildra en kriminell livsstil eller ett kriminellt beteende. De valda

självbiografierna kan anses vara relevanta då personerna i sina böcker skildrar både sin barndom, uppväxt och orsaken till att de begav sig in i den kriminella världen.

Den genre vårt empiriska material utgår från är självbiografiska verk. I de självbiografierna vi valt har samtliga huvudpersoner skrivit boken tillsammans med författare som även är verksamma som frilansjournalister. Detta innebär att berättelserna även har blivit skrivna och redigerade av en utomstående. I en av böckerna är huvudpersonen inte inkluderad som författare även om hon varit delaktig i skrivprocessen. Anledningen till detta är att huvudpersonen idag lever under skyddad identitet. I denna bok nämns det i slutorden att författaren har tilldelats ett visst utrymme vad avser språkvalet i boken, vilket kan innebära att språket kan skilja sig åt jämfört med om huvudpersonen helt själv skrivit sin berättelse samt att författaren kan förstora eller gå till överdrift vad gäller beskrivningen av vissa händelser. Då vi är intresserade av att undersöka skälen till att man tar steget in i kriminalitet, utifrån subjektiva berättelser, anser vi att dessa skäl framgår oavsett vilket språk som används. Samtliga huvudpersoner har dessutom i slutet av böckerna varit noga med att förmedla att de själva varit en del av skrivandet och att alla händelser i böckerna är autentiska och kommer direkt från deras verklighet.

I urvalsprocessen har vi även beaktat att vi i vår empiri har tre verk om män och en bok om en kvinna. Dock anser vi att vårt fokus i studien inte är att belysa skillnaderna mellan manlig och kvinnlig kriminalitet utan våra frågeställningar fokuserar på skälen till att personerna i självbiografierna utvecklar ett kriminellt beteende. Vi anser även att genusperspektivet i relation till studiens empiri är svårt att ha då det endast är en bok av en kvinna. I hennes berättelse speglas inte hennes erfarenheter som kvinnlig kriminell och därmed har hon inte själv valt att lyfta genusperspektivet.

4.2.1 Sökprocessen

För att hitta våra självbiografier använde vi oss av sökportaler i form av Google, Adlibris och Bokus men även i mobila applikationer med ljudböcker såsom Nextory och Bookbeat. De sökord vi valde att använda var *självbiografi kriminalitet* och *självbiografi brottslighet*. Utifrån de funna självbiografierna valde vi att ha ett sekundärt urval. Ett av kriterierna i vårt sekundära urval var att personerna i böckerna

skulle skildra sin barndom och vägen in i kriminalitet. Genom att använda oss av ett målstyrt urval kunde vi i vårt sekundära urval begränsa oss till de böcker där karaktären på brotten var av grövre kaliber. Detta kriterium ansåg vi var synnerligen relevant för oss då dessa personer är intressanta i den bemärkelsen att de passerat gränsen för vad som anses accepterat utifrån samhälleliga normer och värderingar.

Utifrån våra valda inklusions- och exklusionskriterier hittade vi fyra böcker som var användbara i relation till vår studie. De böckerna som vi valt är följande: *Jag var Sveriges mest jagade rånare - mina år som yrkeskriminell* (2019), *De kallar mig solvalla-mördaren - Om Arlandarånets efterspel, min roll i Kartellen och vägen tillbaka* (2018), *Sebbe Staxx: musiken, brotten, beroendet* (2015) och *Gangsterprinsessan* (2017).

4.3 Analysmetod

Utifrån vårt insamlade material har vi tematiserat materialet i en rad olika teman och därav tagit utgångspunkt i en tematisk analys. Tematisk analys är enligt Bryman (2018) en av de mest förekommande analysmetoderna när det kommer till kvalitativ data. Analysmetoden utgörs av ett sökande efter centrala teman och genom att flertalet gånger noggrant läsa genom det empiriska materialet kan dessa teman identifieras.

Vi har båda inledningsvis läst igenom samtliga böcker med vårt syfte i åtanke. Detta för att få en överblick över vårt empiriska material och för att diskutera och identifiera återkommande teman som är relevanta för vårt valda syfte och frågeställningar. De teman som vi valt i relation till vårt material är följande: uppväxtförhållande, skolgång, socioekonomisk bakgrund och utanförskap. En analysstabell skapades sedan utifrån dessa teman. Vi valde att koda självbiografiböckerna separat för att säkerställa att vår avslutande analys skulle inkludera samtliga huvudpersoner.

Kodningen av böckerna gjordes genom att vi återigen läste materialet och successivt färgkodade med lappar i olika färger i böckerna, där varje färg fick representera ett tema. När vi kodat samtliga böcker sammanställde vi allt i ett dokument för att finna och synliggöra eventuella subteman. De subteman vi fann inom uppväxtförhållande var dysfunktionella familjeförhållanden, att bli sedd och bekräftad och känslöshandling

och inom skolgång utgörs de av studieresultat och motivation samt samhörighet med klasskamrater. Inom socioekonomisk bakgrund fann vi underteman som klasstillhörighet och status och slutligen inom utanförskap identifierade vi subteman som sveket från vuxenvärlden och en parallell värld.

I analysen av materialet har vi utifrån vårt resultat knutit an till teoretiska begrepp som är relevanta utifrån våra valda teorier, den klassiska teorin om brottsreducerande sociala band av Travis Hirschi (1969) samt teorin om differentiella associationer av Edwin Sutherland (Hilte 1996). I analysen kopplade vi även vårt resultat till tidigare forskning och fokuserade på de risk- och skyddsfaktorer som finns i form av individuella faktorer, skolmiljö, föräldrakontroll och sociala sammanhang.

4.4 Tillförlitlighet och äkthet

När det kommer till validiteten och reliabiliteten i studien har vi behövt anpassa resonemangen och begreppen i relation till att vi valt en kvalitativ metod. Bryman (2018) skriver att det finns en alternativ ståndpunkt hos forskare när det kommer till begreppen validitet och reliabilitet i relation till genomförandet av en kvalitativ studie, och att begreppen därför behöver specialiseras ytterligare. Då vi utgår från en kvalitativ metod kommer vi i detta avsnitt belysa vår studie utifrån begreppen tillförlitlighet och äkthet.

4.4.1 Tillförlitlighet

Begreppet tillförlitlighet utmynnar i fyra kriterier, trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjligheten att styrka och bekräfta (Bryman 2018). Det första kriteriet, trovärdighet, innebär att det som forskaren kommit fram till i sin studie inte ska vara påverkat av forskaren, utan att forskningen ska vara korrekt genomförd. Bryman (2018) nämner även att forskaren ska kontakta sina respondenter för att kontrollera att resultatet överensstämmer med deras uppfattning. Det andra kriteriet är överförbarhet som innebär att det studien konstaterade och resultatet ska gå att föra över till en annan kontext med samma målgrupp. Det tredje kriteriet är pålitlighet som är en motsvarighet till den kvalitativa metodens begrepp reliabilitet (Bryman 2018). Pålitligheten i studien innebär att undersökningen ska bedömas löpande och att studien

i sitt genomförande ska granskas av andra forskarkollegor. Det sista kriteriet är möjligheten att styrka och konfirmera, vilket innebär att studien i den mån det är möjligt ska bedrivas objektivt. Kriteriet innebär också att den forskning som bedrivs ska vara fri från forskarens egna värderingar och att den teoretiska aspekten i studien inte ska påverka genomförandet av studien (ibid.).

När det kommer till begreppet tillförlitlighet, och dess fyra kriterier, har vi i vår studie fokuserat på att genomföra studien på ett trovärdigt sätt. Vi har även i vår studie velat tydliggöra för läsaren hur vi valt att genomföra analysen av vår empiri, för att öka trovärdigheten. Vi har även i relation till att vi är två författare båda läst empirin, och därmed har textmaterialet blivit bearbetat av två istället för en författare. Under läsningen av empirin har vi haft diskussioner om böckernas innehåll för att gemensamt tolka deras berättelser. Detta anser vi höjer studiens trovärdighet. I relation till kriteriet pålitlighet har vi velat vara utförliga i beskrivningen av studien. När det kommer till det sista kriteriet rörande konfirmeringen har vi som författare beaktat att det inte går att vara helt objektiv i genomförandet av studien. Vi har därför ständigt reflekterat över vår hållning och vår roll i relation till studiens syfte och frågeställningar. Detta förhållningssätt har stärkt vår självmedvetenhet som författare och uppmärksammat våra egna värderingar i relation till studiens ämne.

4.4.2. Äkthet

När det kommer till begreppet äkthet i relation till kvalitativ metod finns fem olika kriterier på hur äkthet kan uppvisas i en studie. Sammanfattningsvis kan man utifrån begreppet och dess kriterium beskriva fenomenet som ett sätt att rättfärdiga den genomförda studien i en samhällelig kontext. Undersökningen kan då leda till ökad förståelse för problematiken samt till förändring hos studiens valda målgrupp och deltagare (Bryman 2018). Vi vill med vår studie belysa skälen till att individer hamnar in i kriminalitet samt ge samhället en ökad förståelse för hur olika förutsättningar och omständigheter kan påverka den enskilde individen att välja en kriminell livsstil.

4.4.3 Bedömning av självbiografierna

När det kommer till att använda sig av självbiografiska verk som empiri ska man enligt Bryman (2018) bedöma självbiografierna utifrån fyra stycken kvalitetskriterier. De

fyra kriterierna är följande: autenticitetskriteriet, trovärdighetskriteriet, representativitetskriteriet och slutligen kriteriet om meningsfullhet. Autenticitet innebär att man ska granska vem det är som skrivit verket, om bokens huvudperson har skrivit boken ensam eller om det har det funnits fler författare med i skrivprocessen (Bryman 2018). Detta kriterium grundar sig på att det blivit allt mer vanligt att offentliga personers livshistorier tolkas av spökskrivare. När det kommer till vår valda empiri är samtliga huvudpersoner medförfattare till böckerna samt att de i böckernas slutord upplyst om att de varit en delaktig part i skrivandet.

Trovärdighet innebär att man ska belysa innehållet i självbiografierna utifrån dess äkthet och sanning. Bryman (2018) menar att innehållet i en biografi kan påverkas av författaren och att innehållet kan påverkas av olika intressen. Innehållet kan dels skapa ett rykte om huvudpersonen, men det kan även skrivas för att förstärka eller förminska en känsla eller händelse för att bibehålla en fasad för huvudpersonen. Vi har i vårt val, att inneha självbiografier som empiri, beaktat att böckernas innehåll kan ha påverkats av författaren. Vi anser dock att vår studies utformning och syfte inte påverkas av detta då vi valt att inrikta oss på subjektiva berättelser där vi inte kommer att kunna generalisera innehållet till objektiv kunskap. I självbiografierna skriver dessutom huvudpersonerna i sina slutord att de hoppas att deras livshistoria ska kunna bryta tabun och tystnaden hos såväl tidigare kriminella som verksamma kriminella.

Representativitet innebär att alla inte ges möjligheten att skriva sin historia till följd av begränsade förmågor och möjligheter (Bryman 2018). Empirin i denna studie är inte skriven av huvudpersonerna själva utan samtliga böcker har skrivits ihop med en författare som i vissa fall även är verksamma som frilansjournalister. Detta är också något vi varit medvetna om i relation till vårt val av empiri, men som tidigare nämnt anser vi att studiens syfte att verka som komplement till tidigare forskning och bristen på generaliserbarhet gör att vi kan använda oss av denna typ av empiri.

Det sista kriteriet meningsfullhet beskriver Bryman (2018) som ett sätt att urskilja textens mening och innehåll. När det kommer till personliga dokument kan författarna i sin tolkning, tolka innehållet felaktigt och således beskriva en händelse på ett missvisande sätt (Bryman 2018). I relation till detta har vi intagit en försiktighet i

tolkandet och analysen av materialet. Vi har löpande under arbetet läst böckerna och haft diskussioner rörande innehållet. Under analysdelen har vi båda varit delaktiga i att tolka empirin. Vi har innehaft en medvetenhet kring att innehållet i självbiografierna blivit tolkat av en sekundär person, vilket medfört att försiktighet har behövts intas i relation till vårt empiriska material.

4.5 Etiska överväganden

När det kommer till att genomföra vetenskapliga studier ska man beakta de forskningsetiska principerna som finns. Man ska även ställa de forskningsetiska principerna i relation till studiens valda frågeställningar, metod och urval. Det är även av vikt att ständigt belysa de forskningsetiska principerna under arbetsprocessen. Lind (2014) skriver i sin bok om den samhällsvetenskapliga forskningens grundprinciper och hur de utmynnar i fyra krav. Det första kravet är *informationskravet*, vilket innebär att de medverkande i studien ska informeras om vad studiens syfte är och vad materialet ska användas till. Det andra kravet är *samtyckeskravet*, som innebär att de intervjuade måste ge sitt samtycke till att delta i undersökningen. Det tredje kravet är *konfidentialitetskravet* som innebär att man ska värna om den enskildes integritet genom att använda sig av anonymisering. Det sista kravet är *nyttjandekravet* vilket innebär att man ska behandla det insamlade materialet med försiktighet och respekt, och att det ska förvaras skyddat mot omvärlden.

I vår studie har vi beaktat dessa forskningsetiska principer och analyserat de i relation till våra valda frågeställningar och metod. I vår studie har vi valt att göra en tematisk analys utifrån utvalda självbiografiska böcker inom ramen för vår undersökning. Dessa självbiografiska böcker är offentliga publikationer, som gemene man kan finna i den lokala bokaffären eller som en e-bok. När det kommer till informationskravet och samtyckeskravet har vi inte behövt beakta dessa i vår studie. Vi har inte behövt kontakta författarna till de självbiografiska verken då böckerna är offentligt publicerade. Vi har inte heller haft en skyldighet att informera författarna om studiens syfte. Vad avser konfidentialitetskravet och nyttjandekravet har vi inte behövt ta hänsyn till dessa då studiens material finns publicerat offentligt, och därmed är fritt för den enskilde att tolka och använda.

VI har även beaktat studiens syfte och avsikt i relation till individskyddskravet. Vetenskapsrådet (u.å.) belyser att man i vetenskapliga undersökningar och studier bör göra avvägningar rörande hur studiens nytta ställs i relation till studiens potentiella ingrepp och negativa konsekvenser för de berörda människornas liv. I studien har vi belyst detta faktum och därmed visat hänsyn. Studien åtar även en försiktighet när det kommer till det inhämtade materialet och för oss har respektfullhet och en opartisk hållning varit central. Detta för att inte kränka eller nedvärdera huvudpersonernas erfarenheter.

4.6 Arbetsfördelning

Då vi är två författare till denna uppsats kommer vi i detta avsnitt kort redogöra för den arbetsfördelning vi haft under skrivprocessens gång. Vi har haft en jämn fördelning av arbetet och båda har haft ett stort driv och engagemang. Inledningsvis upprättade vi en uppsatsplan där vi gemensamt fastställde slutmål men även delmål för uppsatsens olika delar. Denna plan har vi båda varit noggranna med att följa. Läsning av samtlig empiri har skett av oss båda. Detta för att vi gemensamt har velat tolka och diskutera olika teman och underteman som skildrats i böckerna. Vi har båda varit delaktiga i samtliga delar i uppsatsen, däremot gjorde vi en uppdelning inom respektive rubrik där vi tog huvudansvar för olika delar av texten, dvs olika underrubriker. Som exempel har vi i vår resultat och analys fyra olika rubriker, som representerar våra teman. Vi kom överens om att skriva vars två delar. Innan själva skrivandet gick vi grundligt igenom vad vi ville lyfta i respektive del, vilken teori samt vilken tidigare forskning som skulle kopplas till respektive tema. Tillsammans skapade vi sedan en mall för hur vi skulle strukturera upp texten, för att sedan enskilt skriva ihop en sammanhängande text. Därefter har vi kritiskt granskat varandras delar och tillsammans bearbetat texten vid behov. Detta för att våra texter inte ska skilja sig alltför mycket åt. Arbetet har därmed skett både genom fysiska träffar men även på distans. Diskussioner om böckerna, genomförande av uppsatsplanen, analysmodell och mall för resultatdelarna har skett under våra fysiska träffar, medan läsning av det empiriska material samt en del skrivande har gjorts på distans. Vi har under processens gång haft en god kommunikation sinsemellan och vi båda upplever att samarbetet fungerat mycket bra.

4.7 Presentation av självbiografierna

Gangsterprinsessan, skriven av Helen Stommel Olsson (2017), skildrar Saras berättelse. Sara lever idag under skyddad identitet på grund av den kriminella livsstilen hon utvecklade som ung. Sara berättar i boken om hur hennes liv kantats av tungt drogmissbruk och kriminalitet. Hon delar med sig av sitt liv, från hennes barndom och uppväxt i förorten Bergsjön, nordöst om Göteborg, till hennes år som en av Sveriges mest erkända drogkurir och människosmugglare. Barndomen i Bergsjön var präglad av en dysfunktionell familjesituation där missbrukande föräldrar och våld dominerade. Det var även genom hennes familj som hennes drogmissbruk kom att eskalera och det som fick henne att ta steget in den kriminella världens inre och yttre krets. I boken skildras Saras utsatthet och hennes väg in i kriminalitet där alkohol, droger, bilstölder, misshandel och människosmuggling blev normaliserat.

Sebbe Staxx - Musiken, brotten, beroendet är en självbiografi skriven av hiphop artisten Sebastian Stakset och Niklas Malmborg (2015). Sebastian är uppväxt i en förort utanför Stockholm och i boken delar han med sig av sin uppväxt, mobbningen i skolan och hur han genom kriminalitet såg sin chans att få upprättelse. Boken skildrar hans liv som kriminell, hans drogproblematik och vilka konsekvenser det ledde till i hans liv, men framförallt hur musiken och låtskrivandet fanns där som tröst och en hjälpande hand att ta sig ur sitt destruktiva beteende.

De kallar mig Solvallymördaren - Om Arlandarånets efterspel, min roll i Kartellen och vägen tillbaka, skriven av Janne Raninen och Ivar Andersen (2018), är en självbiografi om Jannes uppväxt och väg till att bli en dubbelmördare. I boken skildras Jannes uppväxt i förorten Jordbro, söder om Stockholm. Livet i Jordbro kantades av utanförskap och tidigt in i boken beskriver Janne hur han bevittnade sin mammas partner brutalt misshandla henne i hemmet. För att finna en väg ur misären och utanförskapet börjar Janne göra inbrott, vilket snabbt eskalerar till att bli till langning, rån och slutligen mord. Boken skildrar även Jannes liv i fängelse, hans medverkan i hiphopgruppen Kartellen samt Jannes väg tillbaka till friheten och ett liv utan kriminalitet.

Jag var Sveriges mest jagade rånare - mina år som yrkeskriminell, av Toni Tuunainen och Gunnar Von Sydow (2019), är en självbiografisk berättelse om Tonis väg till att sommaren 2003 genomföra ett av Sveriges mest uppmärksammade rån i det blekingska Bräkne-Hoby. Ett rån som han tillsammans med två andra genomförde mot en värdetransport innehållande 15 miljoner kronor. Det de inte visste var att polisen var de på spåren och en eldstrid utbröt mellan polisen och Tonis liga, där en av kumpanerna blev skjuten till döds. Toni flydde till Stockholm och förföljdes av bilder på hans ansikte på kvällstidningarnas förstasidor. I boken skildras Tonis uppväxt i miljonprogramsförorten Norsborg, söder om Stockholm och hans väg in i ett liv präglad av kriminalitet.

5 Resultat och analys

Vi kommer i detta avsnitt presentera vårt resultat och analysera det i relation till tidigare forskning och våra valda teorier och begrepp. Vi har med hjälp av en tematisk analys skapat fyra olika teman med tillhörande subteman. Inledningsvis kommer vi lyfta uppväxten med fokus på dysfunktionella familjeförhållanden, behovet av att bli sedd och bekräftad samt känslohantering. Därefter kommer vi lyfta socioekonomisk bakgrund med underteman som behandlar klasstillhörighet och status. Nästa tema handlar om skolgången där vi lyfter studieresultat och motivation samt samhörighet med klasskamrater. Det sista och avslutande temat är utanförskap där våra subteman utgörs av sveket från vuxenvärlden och en parallell värld.

5.1 Uppväxten

I samtliga böcker skildras uppväxten och hur den påverkade huvudpersonerna såväl negativt som positivt. Vårt resultat visar att dysfunktionella familjeförhållanden och individens förmåga att reglera sina känslor och syskonrelationer i böckerna skapar en öppenhet gentemot att begå brott. Resultatet visar även hur de söker sig till droger och kriminalitet för att hantera sina känslor. Huvudpersonerna i böckerna har olika

bakgrunder och i en av böckerna beskrivs barndomen och relationen till föräldrarna som god, men trots denna skyddsfaktor fanns en svårighet i att hantera sina känslor.

5.1.1 Dysfunktionella familjeförhållanden

En faktor som lyfts upp i berättelserna är dysfunktionella familjeförhållanden och hur familjens utformning kommit att påverka dem negativt. Huvudpersonerna beskriver hur deras föräldrar var bristfälliga i sin omsorg och att de saknade insyn i deras liv. Många av huvudpersonerna beskriver även att föräldrarna inte var närvarande och att barnens tillit till föräldrarna var påverkad av föräldrarnas beteende. I vissa av böckerna beskrivs det även att föräldrarna själva levde destruktivt och hade ett kriminellt beteende. Sara beskriver i följande citat hur hennes föräldrars beteende påverkade henne negativt och hur pappans våld skapade ett hårt yttre skal:

Det fysiska och psykiska våldet som jag fått utstå både hemma och i skolan, hade tyvärr försett mig med ett hårt yttre skal. Jag var stenhård utanpå men rejält sårig inuti. (Stommel Olsson 2017: 27)

Hon beskriver även hur hennes relation till sin mamma förändrades under uppväxten i takt med att hon kunde urskilja mammans oförmåga att ge henne känslomässig bekräftelse:

När jag var riktigt liten var jag oerhört modersbunden. Mamma var mitt allt och jag satte henne högst av alla, men allteftersom jag blev äldre upptäckte jag att min kärlek till hennes var obesvarad. Hon var kontaktlös och känslolös i relationen till mig, inte närvarande och verkade borta även när hon var hemma (Stommel Olsson 2017: 22)

När det kommer till teorin om brottsreducerande band skriver Hirschi (1969) om begreppet anknytning och hur det kan verka brottsreducerande vid en god och fungerande relation till familj och vänner i sin omgivning. I berättelserna åskådliggör huvudpersonerna att relationerna till föräldrarna var bristande och att föräldratillsynen var låg. Hirschi (1969) menar vidare att en individ vars sociala band är bristande tenderar att i högre grad begå brottsliga handlingar då man saknar reaktioner från allmänheten. Utifrån resultatet i vår studie synliggörs det att det inom familjen kan

finnas en brottstillåtande attityd som påverkar individens moraliska övertygelse om att det inte är felaktigt att bryta mot samhällliga normer och regelverk. Shannon och Ring (2009) redogör för tre kända risk- och skyddsfaktorer till kriminalitet, däribland familjens uppbyggnad. Föräldrar med missbruksproblematik eller familjer där eventuella övergrepp sker utgör en riskfaktor i relation till barnets benägenhet att begå brottsliga handlingar. Zemel, Einat och Ronel (2018) lyfter även våld i hemmet som en påverkande faktor till det kriminella beteende. I Saras fall var båda hennes föräldrar missbrukare och hennes pappa utövade dagligen våld gentemot henne och övriga i familjen, vilket kommer till uttryck i följande citat:

Vaknade av en hård smäll i ansiktet. Jag blödde kraftigt från näsan och hela kudden var kladdig, varm och rödfärgad. Över mig stod pappa full som ett as och med knytnäven i luften. I ögonvrån såg jag mamma. Hon var paralyserad. Fastfrusen. (Stommel Olsson 2017: 17)

När det kommer till den bristande föräldrakontrollen skriver Stattin (2001) att det finns ett samband mellan ungdomars anpassningsproblematik och familjens struktur. I förhållande till studiens resultat kan man urskilja att familjernas dysfunktionalitet speglade sig i barnens beteende och att barnen hade bristande eller helt avsaknad av förståelse för regler och normer. Många av barnen tenderade även att ha föräldrar med avsaknad på den övervakning som Stattin (2001) lyfter i sin artikel. Det beskrivs av Stattin (2001) som ett tillvägagångssätt för att få en insikt i barnens beteendemönster utanför hemmet och för att urskilja vilka barnet har i sin umgängeskrets. Sampson och Laub (1995) samstämmer med Stattin och menar på att de sociala banden verkar likt förpliktelser för individen och att bristande sociala band kan leda till ett problematiskt beteende hos barnet.

Ytterligare en aspekt som kan tas upp är relationen till syskon. Walters (2018) nämner att barn med syskon, som innehar ett kriminellt beteende, riskerar att utveckla brottsliga färdigheter genom sitt syskon. I relation till vårt resultat kan man urskilja att många av huvudpersonernas syskon inte hade en egen kriminell karriär. Dock så går det att i Saras historia urskilja att hennes lillasyster Anna anammat hennes kriminella livsstil trots att Sara försökt skydda henne undan den. I följande citat blir detta särskilt tydligt:

Anna, Anna. Anna! Min baby, min lillasyster och älskling, hon hade inte haft det lätt hon heller. Jag hade inte lyckats ta hand om hennes så bra som jag lovat mig själv när vi var yngre. Hennes uppväxt var, precis som min, kantad av misshandel och missbruk och tyvärr hade hon redan innan hon fyllt 13 testat både hasch och amfetamin. (Stommel Olsson 2017: 105)

Syskons påverkan behöver dock inte nödvändigtvis betyda något negativt. Walters (2018) påtalar att syskon kan skapa en motståndskraft hos individen genom positiva affirmationer. Syskon kan påverka varandra positivt och goda syskonrelationer kan utgöra en skyddsfaktor för individen. Genom syskonrelationer kan moraliska värderingar och ambitioner spridas och således göra den enskilde mer avhållsam gentemot kriminaliteten.

5.1.2 Att bli sedd och bekräftad

En aspekt som framkommit i studien är huvudpersonernas vilja att bli sedda och bekräftade av sin omgivning. Huvudpersonerna i böckerna vänder sig till en gemenskap med personer med samma bakgrund. I berättelserna beskriver huvudpersonerna att de genom gemenskapen fick bekräftelse för vem de var och för vad de gjorde. Sebastian beskriver i följande citat hur hans utanförskap födde hans vilja att ingå i en gemenskap:

Oavsett vad ditt utanförskap grundar sig i, är det få saker som lockar dig mer än gemenskap. Vilken jävla gemenskap som helst. (Stakset & Malmborg 2015: 25)

Toni beskriver också hur gemenskapen i gruppen gav upphov till en egen syn på moral och samhällseliga normer:

Men det var gruppens tankesätt. Den hade sin egen moral redan då och blev vårt sociala rättsnöre. Vi hade det tufft hemma och i skolan, gick och bar på upplevelser som vi aldrig lärde oss hantera eller prata om. Ingen vuxen såg oss eller vårt behov av stöd. Åtminstone var det ingen som ingrep. Att vara så osynlig sätter sina spår. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 22)

Detta fenomen kopplat till Sutherlands teori om differentiella associationer uppvisar att individen i interaktion med grupper lär in i det kriminella beteendet (Matsueda 2006). Vidare så beskrivs det att individen genom grupptillhörigheten normaliserar de kriminella handlingarna och att det inom gruppen finns en kommunikering rörande gynnsamma och ogynnsamma definitioner rörande dessa handlingar. I Tonis gemenskap skapades gemensamma värderingar och moraliska grundtankar relaterat till kriminaliteten. I Sutherlands nio påståenden i sin teori om differentiella associationer utgörs ett påstående av att det kriminella beteendet lär in i socialt samspel samt att det huvudsakligen lär in genom intima och personliga grupperingar (Hilte 1996:50). Teorin utgår även från påståendet om att det kriminella beteendet föds genom kontakter med andra kriminella och att man genom denna kontakt lär sig olika brottstekniker, motiv, impulser, rationaliseringar och attityder gentemot samhället (ibid.). Toni beskriver hur hans grupp fann varandra i sitt utanförskap och sina upplevelser och hur de tillsammans skapade en egen verklighet:

Ingen stoppade oss. Vi levde tidigt i en egen värld med egna regler.

(Tuunainen & Von Sydow 2015: 22)

Genom den sociala omgivningen kan den enskilde individen enligt Walters (2018) utveckla ett kriminellt beteende. I övergången från barndom till övre tonåren skapar barnet egna sociala relationer och tiden med familjen minskar. Walters (2018) menar dock på att denna tid inte nödvändigtvis behöver innebära att föräldrarna helt ersätts av vänner utan att de fortfarande kan inneha en central roll. Utifrån vårt material kan man utläsa att föräldrarna hade en bristande insyn i barnens umgänge. Många av huvudpersonerna beskriver att gemenskapen i gruppen tog övertaget och att vännerna fick den betydande rollen. Sebastian beskriver i följande citat hur han ville göra karriär inom gruppen och hur han genom sina vänner lärde sig de kriminella färdigheterna för att kunna begå allt grövre brott och på så sätt kunna utveckla sin kriminella bana:

Det var dags för ännu ett kliv på den enda karriärstege jag kände till.

(Stakset & Malmborg 2017: 116)

Avslutningsvis kan man urskilja att bristen av åtagande från såväl samhällets som familjens sida har en roll i individens val av umgänge. Föräldraansvaret menar Walters (2018) är av betydelse och att föräldrar genom sitt föräldraskap kan hämma barnet från att bli influerade av sina vänner på ett negativt och direkt skadligt sätt. Utifrån berättelserna kan man urskilja att de fann gemenskap och bekräftelse i gruppen och att såväl det kriminella beteendet som åtagandena ökade i takt med att gemenskapen i gruppen ökade. I huvudpersonernas kamratgrupper skapade de egna uppfattningar av verkligheten och således även egna definitioner på vad som är gynnsamt för att individen ska utföra lagbrott. En definition som lyfts i teorin om differentiella associationer (Hilte 1996: 50).

5.1.3 Känslohantering

Ytterligare en aspekt som framkommit är huvudpersonernas hantering av sina egna känslor. Många av huvudpersonerna hade svårigheter med att uttrycka sina känslor. Detta till följd av att man ingick i en machokultur inom en grupp eller för att man sedan tidig barndom lärt sig att hålla tillbaka sina känslor. Toni beskriver i följande citat hur han höll tillbaka sina svåra känslor för att inte visa sig svag:

Från tidig barndom hade jag lärt mig att hålla tillbaka svåra känslor, att inte visa när jag var ledsen eller sorgsen, utan dölja dem djupt inne så de inte kom fram och kunde uppfattas som tecken på svaghet. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 49)

Även Sebastian beskriver hur han under en tid i sitt liv var oförmögen att hantera sina känslor:

Jag var oförmögen att älska någon vid den här tiden. Jag var avstängd. Så iskall, manipulativ och beräknande. (Stakset & Malmborg 2015: 92)

Stattin (2001) beskriver i sin studie hur ungdomars anpassningsproblematik till den sociala omgivningen framskrider vid tretton till fjorton års ålder, för att sedan avta för vissa ungdomar vid sjutton till arton års ålder. Dessa anpassningsproblem kan visa sig genom att barnen drar sig till brottstillåtande miljöer, droger och kriminalitet. I artikeln tar Stattin (2001) även upp begreppet social kontroll som innebär att föräldern genom

sin uppfostran ska upprätthålla en fungerande struktur hos barnet. I berättelserna uppvisas det en avsaknad av denna kontroll från föräldrarna, som delvis grundats på en viss problematik hos föräldern. Många av huvudpersonerna beskriver även att de inom familjen inte frågade varandra om hjälp utan att man till stor del fick sköta sig själv. Toni skriver bland annat om hur han stillade sina behov genom droger och kriminalitet:

Droger och inbrott gav snabb tillfredsställelse och lindring. Jag hade aldrig fått lära mig att be om hjälp. Det jag visste var hur man var en man och att en man klarar sig själv. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 60)

Man kan även se denna problematik utifrån tidigare forskningsresultat om självkontroll. Gottfredson (2018) lyfter att ungdomar med låg självkontroll ofta söker sig till kortvarig tillfredsställelse utan att se till handlingens konsekvenser. Toni sökte sig till drogerna och kriminaliteten för att hämma de känslor han hade inom sig. Toni beskrev även hur han ville upprätthålla en manlighet genom sina handlingar. I den machokultur han befann sig i blev det normaliserat att gömma undan sina känslor. I följande citat av Toni kommer denna känslohantering till uttryck:

Det hände mycket sorgligt som jag hade svårt att förhålla mig till. Jag saknade kunskap om hur man kan hantera sorg och levde i en machokultur. Killar ska inte vara ledsna eller gråta. Jag lärde mig att hålla allt inombords och det blev normalt. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 50)

Walters (2018) benämner att den sociala omgivningen kan påverka individen såväl negativt som positivt under övergången från barndom till övre tonåren. Han beskriver även vidare hur barnet under denna övergång utvecklar sin egen upplevelse av sin emotionella kontroll och beteende. Wikström, Mann och Hardie (2018) skriver i sin studie om hur interaktionen mellan människor spelar roll för människors benägenhet att begå brott. Man kan utifrån samtliga personers berättelser åskådliggöra att huvudpersonernas känslor och hanterandet av dessa delvis inte var fungerande. Många av huvudpersonerna saknade någon att tala med och många försåg sig själva med ett hårt och kallt yttre för att skydda sig mot sina känslor.

5.2 Socioekonomisk bakgrund

I samtliga berättelser lyfts huvudpersonernas socioekonomiska bakgrund. Det som främst skildras vad avser detta tema är den klasstillhörighet som huvudpersonerna tillhörde och vilka konsekvenser de ansåg detta hade på deras liv. De lyfter även statusens betydelse i relation till den socioekonomiska bakgrunden.

5.2.1 Klasstillhörighet

Samtliga huvudpersoner i berättelserna skriver att de bott i förorter och fattiga områden. De upplevde att de levde ett fattigt liv i lägenheter där föräldrar oftast var hårt arbetande för att kunna försörja familjen eller, som i Saras fall, föräldrarnas missbruk. Janne berättar hur han drömde om pengar och om ekonomisk stabilitet, och Sebastian om hur avundsjuk han kunde vara på sina kompisar som hade mer än honom. I följande citat speglas den fattigdom Janne upplevde under barndomen:

Efter skolan brukade vi hänga av den lokala pizzerian medan vi väntade på bussen. Mamma hade inte så mycket pengar men hon brukade sticka till mig en femtiolapp då och då så att även jag kunde få äta en pizza med skolkamraterna ibland (Raninen & Andersen 2018: 28)

Visst ville jag ha pengar men jag drömde om god ekonomi och stabilitet, inte om något imperium. Även om jag byggde luftslott så var de i realistisk storlek (Raninen & Andersen 2018: 77)

Här tog även huvudpersonerna sina första steg in i kriminalitet genom att börja stjäla. Till en början var det mindre saker, som t.ex. godis, och efterhand utökades detta till att omfatta dyrare saker, framförallt märkeskläder. Hade de inte råd att köpa kläderna själva uppfann de ett eget sätt att få det i sin ägo, genom t.ex. att stjäla. Janne visste att det inte ens var en idé att fråga sin mamma då han redan visste vad svaret skulle bli. Tobi rättfärdigade sitt beteende genom att påstå att han bara snodde från de som redan hade saker i överflöd och likställde det med den heroiske sagofiguren Robin Hood, ta från de rika och ge till de fattiga. Han menade även att hans beteende inte skadade någon. Pengar och dyra saker var en bristvara i deras uppväxt och blev därför något

som eftersträvades. Kunde de inte få detta på lagligt sätt fanns bara det andra alternativet kvar. I nedanstående citat skildras den dragkraft som pengar hade på Sebastian:

Jag gör brott pga att jag gillar pengarna, å att mina vänner är kriminella
(Stakset & Malmborg 2015: 144)

Sebastian skriver att han tillhörde underklassen som han i sin tur menar leder till en ökad risk för att hamna i kriminella banor. Tidigare forskning lyfter även den ekonomiska aspekten då Shannon och Ring (2009) menar att familjens utsatta ekonomiska situation utgör en riskfaktor till kriminalitet. Detta resonemang får även stöd av Sampson och Laub (1995) där de i sin teori, åldersgraderad informell social kontroll, lyfter ekonomiska resurser som en påverkande faktor till ett svagt socialt band till samhället. Detta innebär i sin tur en ökad risk för kriminalitet (Sampson & Laub 1995). Majoriteten av våra huvudpersoner menar att den ekonomiska situationen inte bara utgjorde en risk att hamna i kriminalitet utan att den även kan vara en påverkande faktor när det gäller att ta sig ur den kriminella livsstilen. Toni skriver följande:

...ett konkret hinder för många att byta bana i livet är att de är så hårt skuldsatta (Tuunainen & Von Sydow 2019: 268-269)

Det kommer även till uttryck i följande citat av Janne:

Ett steg i taget hade livet fört mig hit. Det som började oskyldigt när vi sprang ner för trapporna i höghuset och plingade på alla dörrar hade lett till det här. Äppelpallandet, slagsmålen i skolan, kvivhuggningarna, baxen, rånen - allt hade lett hit. Det var inte det här jag hade tänkt mig när jag som tio-åring snattade godis för att slippa be mamma om pengar. Det var inte det här jag tänkt mig när jag stal märkesjeansen jag inte hade råd att köpa. Men här var jag nu. Det var bara att slå bort ångesten och stänga av känslorna. (Raninen & Andersen 2018: 82)

Klasstillhörigheten och familjens ekonomiska situation beskrivs ha haft en viss betydelse till varför huvudpersonerna tog steget in i kriminalitet.

5.2.2 Status

Vårt resultat visar att status i den kriminella världen tar sig uttryck på två olika sätt, dels genom materiella ting men även genom beteende. Majoriteten av huvudpersonerna såg ägandet av fina saker och kläder som en statusmarkör. För Toni var det viktigt att ha en fin bil och körkort. Körkortet blev dessutom nyckeln till att utvecklas i sin kriminalitet då han kunde ta sig till nya områden och hitta nya bekantskapskretsar. Sebastian och Janne hade mer fokus på märkeskläder och de fysiska pengarna. Sebastian skriver om inställningen till pengar och menade på att det var prio ett, allt handlade om pengar. Pengar löste allt, livet, familjen, polarna och musiken. Med pengar mådde han bättre då vetskapen fanns att han kunde köpa precis de sakerna han ville. Att pengar sågs som status blir tydligt i nedanstående citat:

I den kriminella världen är pengar den enda måttstocken på framgång, status och respekt. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 269)

När inte pengarna fanns lämnades de återigen till att stjäla. Detta kan kopplas till låg självkontroll som Gottfredson (2018) skriver om. När huvudpersonerna valde att ta till denna metod kan det tolkas som att de skaffade sig kortvarig tillfredsställelse, i form av det adrenalinpåslag det gav för stunden tillika den belöning de fick i form av märkeskläder och dyra saker. De tog ingen hänsyn till de långsiktiga konsekvenserna som dessa handlingar gav, som t.ex. fängelsestraff eller böter. Gottfredson (2018) menar att den låga självkontrollen yttrar sig genom impulsivitet och risktagande. Detta är ett tydligt genomgående tema i berättelserna när huvudpersonerna gång på gång utsatte sig för riskfyllda situationer och agerade i affekt. Självkontrollen skapas i barndomen där viktiga faktorer utgörs av miljön och föräldraskapet (Gottfredson 2018). Vårt resultat visar att våra huvudpersoner oftast upplevde frånvarande föräldrar och en ogynnsam miljö i deras uppväxt, vilket innebar en högre risk att utveckla en låg självkontroll jämfört med de individer som växt upp under mer gynnsamma familjeförhållanden eller i en mer gynnsam miljö.

Majoriteten av huvudpersonerna skriver även om status i relation till deras beteende. Genom att begå många kriminella handlingar eller begå brott som ansågs var svåra att

genomföra fick de en högre status. Sara berättar att hon genom sina handlingar fick bra rykte, att hon var pålitlig och diskret. Egenskaper som ansågs värdefulla i de kriminella kretsarna. På så sätt kunde hon utvecklas i sin kriminella karriär. Detta skildras även i Jannes historia då han skriver om den status han erhöles efter att ha begått mordet på en högt uppsatt person i den kriminella världen. På anstalterna visste alla vem Janne var och han blev respekterad och någon att se upp till. Denna känsla var något alla huvudpersoner strävade efter och kommer till uttryck i följande citat:

Det är så i förorterna, de yngre ser upp till de äldre och har man det intresset att man vill in i kriminalitet, då strävar man efter att få göra något med de äldre. Det var så jag själv börjat. Då känner man att man har lyckats, att man är någon, att man blivit sedd och fått förtroende. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 137)

Citatet ovan speglar även hur de yngre ungdomarna strävade efter att vara tillsammans med de äldre, som var förebilder för dem. Genom att få vara delaktig i kriminella aktiviteter tillsammans med äldre fick huvudpersonerna en viss status. De hade förtjänat de äldres tillit och respekt. Statusen innebär även att de blev sedda och bekräftade av sina förebilder. I Sutherlands påståenden i sin teori om differentiella associationer utgörs ett påstående av att kriminellt beteende lärs in i socialt samspel (Hilte 1996: 50). Detta blir tydligt i huvudpersonernas berättelser då de äldre ungdomarna lärde de yngre som kom in i deras gemenskap hur de skulle utveckla sin kriminella karriär. De delade med sig av sina erfarenheter och gav dem konkreta råd för hur de skulle begå brott utan att bli tagna av polisen.

5.3 Skolgång

I berättelserna har skolan utgjort en mindre men betydande del till varför huvudpersonerna tagit steget in i kriminalitet. Det som lyfts av huvudpersonerna och som de ansett varit avgörande i denna miljö är studieresultatet, motivationen och samhörigheten med klasskamraterna.

5.3.1 Studieresultat och motivation

Resultatet visar att samtliga huvudpersoner hade en ansträngd relation till skolan då

den nästintill dagligen var en kamp för dem. Gemensamt för dem alla var den bristande motivationen och den höga frånvaron, men även inslag av mobbning och bråk var vanligt förekommande. Sebastian skriver om den hopplöshet han kände, som var en av orsakerna till den höga frånvaron, då han hade en känsla att det var kört för honom och att det inte skulle bli något av honom i framtiden. Han valde därför att hoppa av gymnasiet då det fanns andra aktiviteter som lockade mer, som att röka hasch med kompisar och umgås i stadens lokala centrum. En inställning som även Janne och Toni delade. Toni skriver att han hade en kluven relation till skolan och det var först när han var 14 år som han tappade motivationen helt och den höga frånvaron blev ett faktum. Den bristande motivationen medförde även bråk för Toni i skolan samt att han vid flertalet gånger kom dit påverkad av droger. När han inte var i skolan var han tillsammans med sina vänner i centrumet eller närområdet för diverse aktiviteter, som ofta inkluderade brottsliga handlingar. Redan under skolperioden började de sakta men säkert ta avstånd från samhället och alla dess åtagande som de ställdes inför. Det synliggörs i följande citat av Toni:

Den som knappt gått i skolan utan uppfostrats av gängen har heller ingen vettig bild av hur samhället fungerar. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 267)

Det kan kopplas till teorin om brottsreducerande band (Hirschi 1969) och begreppet åtagande. Hirschi (1969) förklarar att begreppet handlar om en frivillig strävan att uppnå individuella målsättningar såsom bra betyg och höga yrkespositioner. Den strävan var nästintill obefintlig hos våra huvudpersoner då de i princip gett upp hoppet om en framtidstro. Majoriteten av huvudpersonerna nöjde sig med de betyg som krävdes för att bli antagna till gymnasiet. Även om Toni skriver om en dröm att bli stridspilot tappade han snabbt hoppet om denna dröm då han insåg att han befann sig för långt ifrån denna dröm betygsmässigt.

Bråk och slagsmål i skolan var även ett vanligt inslag hos majoritet av huvudpersonerna, i form av mobbning eller bråk med klasskamrater eller lärare. För Janne eskalerade bråken och till slut ledde det till ett skolbyte till en annan ort. Han beskriver denna skola som en helt annan värld, i positiv bemärkelse. Han tyckte om skolan, fick nya vänner och mentaliteten på skolan var helt annorlunda än vad han

tidigare upplevt i skolan. Det var inte länge tufft att slåss utan här mättes tuffheten i hur bra man skötte sin skola och gjorde sin läxa. I följande citat skildrar Janne denna kontrast:

Men det mesta var annorlunda på Dalaröskolan. Allt som allt fanns där kanske 60-70 elever och i min klass bara tio. Atmosfären var lugn. Det tog flera veckor innan jag hamnade i mitt första slagsmål. (Raninen & Andersen 2018: 27)

När Janne skulle börja högstadiet fick han återigen byta skola. Då han valde att gå på högstadiet på sin gamla skola återförenades han med sina gamla klasskamrater och återupptog sina gamla vanor. Det fick konsekvenser för honom i form av sänkta studieresultat. Även Toni och Sebastians betyg blev lidande till följd av deras frånvaro och bristande motivation. Saras betyg skiljer sig från de övriga då hon hade bra betyg i de flesta ämnena trots sin höga frånvaro och bristande motivation. Sara hade lätt för att lära, liksom Toni, men i Tonis fall lockade den kriminella världen mer än en utbildning och det var där han valde att lägga allt sitt fokus. Sebastian och Toni lyckades till slut få de betygen som krävdes för att komma in på gymnasiet. Där upplevde de att de låg långt efter sina klasskamrater, vilket gjorde att de tappade gnistan och valde att hoppa av skolan. Denna hopplöshet delas av samtliga huvudpersoner vilket tog sig uttryck i bristande framtidsvisioner och att de tänkte och agerade för vad som var bäst för stunden.

När det kommer till skolgångens roll för den enskilde individen benämner Shannon och Ring (2009) att skolmiljön har en betydelse för den enskildes mottaglighet gentemot kriminalitet. Skolgången kan utgöra såväl en skyddsfaktor som en riskfaktor, där dålig anknytning till skolan, misslyckade skolresultat och dålig skolmiljö utgör centrala riskfaktorer. Hos samtliga huvudpersoner kan den dåliga anknytningen till skolan identifieras, samt de misslyckade skolresultaten. Även en dålig skolmiljö speglas i form av de bråk och den mobbningen de fick vara med om. Skolan har utgjort en riskfaktor för samtliga huvudpersoner och de skyddsfaktorer som finns inom skolan har nästintill varit obefintliga i berättelserna. Zarnel, Einat och Ronel (2018) menar

även att ungdomar med bristande skolresultat tenderar till att forma en uppfattning om världen som mörk och våldsamt, och som enbart kan hanteras genom att involvera våld. Vidare skriver författarna att ungdomar i ett försök att kontrollera omvärlden ofta uppträder våldsamt gentemot andra barn i skolmiljön (ibid.).

5.3.2 Samhörighet med klasskamrater

En aspekt som lyfts i huvudpersonernas berättelser är deras samhörighet med sina klasskamrater. I Saras och Sebastians berättelser skildras det hur de tidigt fick utstå mobbning från sina klasskamrater och hur mobbningen i skolan fick dem att skolka och missköta skolan. I Jannes berättelse beskrivs hur hans klasskamrater i skolan fick hans kriminella beteende att eskalera. I följande citat beskriver Sara hur mobbningen tog fart och hur hon insåg att mobbningen hon utsattes för skulle fortgå i flera år framöver:

När jag gick hem den dagen, efter min första skoldag i ettan, visste jag, såsom barn gör, ända in i hjärteroten att det här inte skulle bli lätt. Min naiva glädje över att få börja skolan var förvandlad till ängslan. För vem ville vara vän med en tystlåten, sammanbiten, tjock, kort, enögd tjej med lapp för ena ögat på grund av skelning, glasögon tjocka som Coca-Cola-bottnar, hemmasydda kläder, en illa klippt frisyr och ett ansikte utan pigment? Dessutom halvfinne! Jag var allt som inte stämde i deras värld. Och Patrik hade funnit sitt offer. (Stommel Olsson 2017: 11)

Även Sebastian beskriver hur mobbningen trappades upp för honom i samband med att han började skolan. I följande två citat beskriver Sebastian hans första möte med skolans värld och vad det innebar för honom:

Vid sju års ålder visste jag redan mycket om utanförskap. Jag kände det tydligt i skolan. Jag var den korta, lilla tjockisen, en av dom som inte passade in, som sällan förtjänade uppmärksamhet annat än som måltavla för elaka ord eller förnedrande slag. I vissa perioder hade jag överhuvudtaget inga vänner. Ingen att prata med. (Stakset & Malmberg 2015: 18)

När ett barn börjar skolan möter det också samhället för första gången. Det går inte att påstå att jag någonsin kände någon solidaritet med det. Samhället var fucked up och jag var ett ständigt offer. Ett lätt byte. (Stakset & Malmborg 2015: 23)

En dålig skolmiljö och umgänge utgör enligt Shannon och Ring (2009) centrala riskfaktorer. I berättelserna åskådliggörs det att skolmiljön var problematisk och att huvudpersonerna var utsatta för såväl våld som mobbning i skolan. I berättelserna speglas även hur huvudpersonerna förändrades över tid. För Saras del blev hon i tonåren mer populär i skolan och fick nya bekantskaper. Dock så hade den nya bekantskapan en negativ inverkan på henne, vilket lyfts i nedanstående citat:

En av våra favoritsysselsättningar var att åka ner till Nordstans köpcentrum för att slåss, framför allt med tjejer från någon annan stadsdel än vår. (Stommel Olsson 2017: 27)

När Janne återigen fick byta tillbaka sin gamla skola återförenades han med sina gamla vänner och sina tidigare vanor. Vanor som sedan grodde sig fast och skulle komma att påverka honom resten av livet:

Jordbromalmsskolan låg i anknytning till Jordbro centrum. Jag kände de flesta i min årskurs och trivdes med att vara tillbaka bland vänner. Men med gamla vänner kom gamla vanor. Vi skolkade, slogs, snattade och rökte cigaretter utanför skolan. Det var helt enkelt så man gjorde i Jordbro. (Raninen & Andersen 2018: 27)

Deras nya umgängen innebar även, som ovan beskrivit, att de började uppehålla sig i städernas centrum. Wikström, Mann och Hardie (2018) beskriver i sin studie hur den kriminogena exponeringen kan ge upphov till att individens brottsförmåga ökar. De platser som Sara och Janne vistades på var i stadens centrum och platser som saknade insyn och övervakning från andra vuxna. Sara beskriver hur hon och hennes klasskamrater uppehöll sig i stadens köpcentrum för att slåss med andra. Wikström, Mann och Hardie (2018) menar även att individer som befinner sig i en ostrukturerad

miljö, med hög brottsbenägenhet, löper större risk att begå en brottslig handling. Zarnel, Einat och Ronel (2018) beskriver utifrån genomförda intervjuer med kriminella ungdomarna hur ungdomarna genom olika dynamiska processer hamnade i kriminalitet. Författarna menar bland annat att umgänget gav ungdomen positivt erkännande i relation till dennes kriminella aktivitet. Vidare menar författarna att detta fenomen inbringar en ökad känsla av makt hos ungdomen, vilket kan komma att påverka och intensifiera den unges kriminella aktivitet (ibid.).

5.4 Utanförskap

I samtliga berättelser skildras någon form av utanförskap som är av mer eller mindre betydelse till varför de begav sig in i kriminalitet. Vårt resultat visar att alla huvudpersoner upplevde utanförskap på något vis som gav konsekvenser i form av förlorad kontakt och förtroende med vuxenvärlden och samhället. Även hur de på grund av bostadsort blev särbehandlade och uteslutna från det liv som de ansåg vara det normala. De levde i en separat värld med egna regler, som var normala och begripliga för den värld de befann sig i.

5.4.1 Sveket från vuxenvärlden

I berättelserna uttrycker huvudpersonerna att de vuxna delvis varit en bidragande faktor till det utanförskap de själva befunnit sig i. När de pratade om de vuxna inkluderas bland annat föräldrar, kompisars föräldrar, lärare och representanter från olika myndigheter. I de stunder de var i behov av en ingripande vuxen, och det vuxenansvar som medföljer, upplevde de istället vuxna som valde att ta avstånd genom att inte ingripa eller låtsas att de inte såg vad som pågick i den rådande situationen. Detta resulterade i att förtroendet försvann och att de kände sig svikna av de vuxna. Följande citat av Sara visar hur sviken hon kände sig av sin fröken när hon insåg att hon aldrig skulle få hjälp att förebygga och motverka den mobbning hon fick utstå under sina skolår:

Fröken visste. Hon visste varje dag i tre år att jag hade det tufft. Hon visste men sa inget, gjorde inget. Jag såg det i hennes blick. Jag såg det i hennes koppärriga ansikte, att hon var fullt medveten om vad som försiggick. Jag

såg det i hennes kroppsspråk, att hon visste. Jag visste, så liten jag var, att hon aldrig skulle komma till min undsättning (Stommel Olsson 2017: 12)

Sebastian, som även fick utstå mobbning under sina skolår, upplevde att de vuxna såg vad som pågick men ingen gjorde något. Han skriver att hans utanförskap grundade sig i mobbningen. Han menar att det är i skolan som man som barn får möta samhället för första gången. Genom de vuxnas passivitet i skolan växte ett hat inom honom, ett hat mot samhället och auktoriteterna omkring honom. Även Janne menar att skolan och lärarna bidrog till utanförskapet. Han lyfte ett exempel om en klassresa där enbart de barnen som hade svenskt medborgarskap fick följa med. Då Janne hade finskt medborgarskap upplevde han en enorm orättvisa i detta särbehandlande och ansåg att lärarna värderade barnen med svenskt medborgarskap högre än de barnen med annat medborgarskap.

Huvudpersonerna upplevde inte enbart att de som individer blev svikna av vuxna utan även som grupp, i deras umgängeskrets. Walters (2018) skriver om den övergång som sker när barnet blir äldre och menar att kamratgruppen blir alltmer betydelsefull för barnet och mindre tid ägnas med föräldrarna. Föräldrarna har fortfarande en brottsreducerande roll och enligt Walters (2018) påverkas de barn till föräldrar med låg självkontroll mer av sina vänner. Föräldrarna kan därför utgöra en riskfaktor då det kan innebära att barnet accepterar ett kriminellt beteende. Huvudpersonerna uppger i sina berättelser hur de som unga blev upplärda i hur man begår brott av de äldre i umgängeskretsen. De lärde sig tidigt att tänka som en "gangster" och vilka regler som gällde. Detta grupptänk kom till att prägla deras vardag. Det beskrivs även i Sutherlands teori då den utgår från att individen i interaktion med grupper lär in det kriminella beteendet (Matsueda 2006). Nedan följer ett citat som lyfter vikten av vilka människor man har omkring sig samt hur de som grupp upplevde både en samhörighet, inom gruppen, som gentemot vuxenvärlden:

Hela min barndom tillbringade jag bland trasiga människor med stora problem och det blev för mig det normala. Jag såg och upplevde själv hur våld, kriminalitet och missbruk härjade i familjerna. Och hörde om väldigt

mycket mer. Vi barn och ungdomar pratade med varandra men aldrig med myndigheterna eller andra vuxna. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 31)

Det kommer även till uttryck i följande citat:

Vid det här laget var gängen jag var med i mitt enda sammanhang. Annars fanns bara utanförskap. Jag hade alltid känt mig annorlunda, utdömd i tidig ålder. Jag hade tappat kontakten med de vuxna och med samhället. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 27)

Våra huvudpersoner påverkades tydligt av det umgänge de befann sig i. De upplevde mycket utanförskap i sina liv och en kamratgrupp kunde ge dem det de saknat, en samhörighet, även om det innebar en kamratgrupp som hade dåligt inflytande på dem. Tillsammans med kamraterna lärde dem sig att begå brottsliga handlingar och då ingen vuxen agerande blev den kriminella verksamheten en normal vardag för dem. Det lyfts även i teorin om differentiella associationer genom att individer som inkluderas i en grupp, där kriminella handlingar normaliseras och accepteras, tenderar själv att begå brott i högre grad (Hilte 1996).

Vårt resultat visar även att huvudpersonerna ofta umgicks med sina vänner i en miljö där vuxna antingen var helt frånvarande alternativt där vuxna hade bristande engagemang för det som pågick. En av huvudpersonerna skriver om erfarenhet av våld i hemmet, där den föräldern som inte utövade våldet lät detta pågå och en annan skriver om de barnförbjudna våldsfilmerna de såg tillsammans med kompisarna i de vuxnas frånvaro. Vad som även är centralt och som nämns i de flesta berättelserna är de brottsliga handlingar som de begick tillsammans med kompisarna när de umgicks tillsammans i stadens centrum. Föräldrarna hade ingen insyn i sina barns aktiviteter och de vuxna som väl fanns på plats gick oftast förbi utan att ingripa.

Tidigare forskning lyfter även vikten av en övervakad tillvaro. Även om mer tid ägnas åt kamratgruppen i tonåren har föräldrarna fortfarande en betydelsefull roll när det kommer till att förebygga brott (Walters 2018). Denna aspekt lyfts av Stattin (2001) som menar att det är viktigt att övervaka barnet, men i en lagom dos. Föräldrarna ska

skaffa sig en kunskap om vad barnet gör utanför hemmet och vilka de väljer att umgås med. Det förutsätter dock att det finns en god kommunikation mellan föräldrar och barnet (Stattin 2001). Vårt resultat visar en brist vad avser denna övervakning från föräldrarnas sida men även kommunikationen sinsemellan. Enligt teorin om brottsreducerande band (Hirschi 1969) kan man tolka detta som att barnens sociala band är bristfälliga eller svaga. Då upplever sig ofta individen sig fri från andra i sin omgivning och blir inte påverkad i lika stor grad av reaktioner från allmänheten vilket innebär att det blir enklare för dem att begå normbrytande brottsliga handlingar (ibid.).

5.4.2 En parallell värld

En värld som inte är kompatibel med den normala världen, en värld skapad av politiker, en värld med miljonprogram för de socialt och ekonomiskt utsatta människorna, välfärdens koncentrationsläger. Det är så huvudpersonerna i berättelserna beskriver den miljö de är uppväxta i. Samtliga huvudpersoner är uppväxta i förorter, vilket de ansåg var en avgörande faktor till det utanförskap de upplevde. Förorten skiljde sig åt jämfört med den normala världen och hade sina egna regler och normsystem samt en egen uppfattning om vad framgång och status var. Både Toni och Janne skriver om livet i förorten och hur den präglades av kriminalitet och missbruk. Sara uppger i hennes berättelse att detta var normalt för deras värld, för det var den enda värld de var delaktiga i och de visste inget annat. Janne ger ett exempel på detta när han skriver om när han och en kompis var ute och lekte i området och fann en pistol i en av papperskorgarna. Sebastian sjunger även om förorten i en av sina låtar:

Ungar röker braj utanför fritidsgården/tjackisen står och dyrkar nåt av låsen/polarns mamma gömmer systembolagspåsen/välkommen till mina områden/svär att alla här sitter fast med psykosen/in och ut, ut och in från kriminalvården/som om politikerna glömde postkoden/välkommen till mina områden... (Stakset & Malmborg 2015: 213)

Genom att internalisera förortens regler och förhållningssätt innebar det att huvudpersonerna tog avstånd från de samhällsliga reglerna som fanns. Detta kan tolkas som att de saknade den moraliska övertygelse som Hirschi (1969) lyfter i sin teori om

brottsreducerande band. Samtliga huvudpersoner saknade respekten att följa samhälleliga normer och regelverk då de ansåg att de inte gällde i deras värld och att det därför inte fanns någon mening med att följa dessa. I tidigare forskning lyfter Walters (2018) att individens värderingar och moral påverkas av den sociala omgivningen då positiva affirmationer från omgivningen kan ha en skyddande effekt vad avser avhållsamheten gentemot ett kriminella beteende. Resultatet visar att våra huvudpersoner saknade dessa sociala skyddsfaktorer och därav kunde det innebära en negativ påverkan på deras personliga moral och värderingar. De positiva affirmationerna från omgivningen kan även ha en påverkan på individens utbildnings- eller yrkesmässiga ambitioner. Resultaten visar att dessa ambitioner saknades hos våra huvudpersoner. Huvudpersonerna skriver om en hopplöshet som existerade i de förortsområdena de var uppväxta i. Toni skriver om att fokus låg på nuet och aldrig på framtiden samt att många fann sig i utanförskapet i förorten och lärde sig att acceptera den. I nedanstående citat kommer hopplösheten och den bristande framtidstron till uttryck:

Gråa, trista miljöer där negativa, pessimistiska människor gled omkring, ständigt med fokus på nuet, aldrig på framtiden. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 251)

Alltså, utanförskapet är ingenting man nödvändigtvis väljer, det kan vara någonting man ärver. Det är inte lätt att vara liten och se allt och alla runt en falla. Hur ska du känna då? Att det där kommer aldrig hända dig? Eller hur. Svårt att gå runt och känna sig som den utvalda, den som ska bryta mönstret, stå stark kvar när allt annat raseras. Så du tar till dig utanförskapet istället för att försöka fly ifrån det. Du gör det till din identitet. (Stakset & Malmborg 2015: 247)

I tidigare forskning nämns även den moraliska aspekten då den anses vara en central faktor, tillsammans med förmågan att utöva självkontroll, när det kommer till att förutsäga sannolikheten för en individ att begå brott (Wikström, Mann & Hardie 2018). Det som även visat sig ha en alltmer betydande roll är den kriminogena exponeringen.

Utifrån den beskrivning huvudpersonerna ger om förorten kan det tolkas som att den kriminogena exponeringen i denna miljö är hög. Sannolikheten för huvudpersonerna att begå brott är högre jämfört med om de befunnit sig i en annan miljö, som varit mer övervakad, strukturerad och med engagerade vuxna närvarande.

Både Sebastian och Toni lägger skulden på politikerna och makten då de genom skapandet av de så kallade miljonprogramsområdena, är orsaken till den segregation som finns i samhället. Sebastian menar fortsättningsvis att det är politikerna som indirekt har skapat dessa människor som bor där. Genom denna segregation upplevde huvudpersonerna att de bodde i två helt olika världar och de fick aldrig känna sig delaktiga i den andra världen, den normala. De hade aldrig ens möjlighet att få välja vilken värld de skulle få tillhöra, vilket kommer till uttryck nedan:

Många har levt i den alternativa världen sedan de var nyfödda. För dem är kriminella värderingar helt naturliga och självklara. Deras hat och misstro mot samhället skapar också en djup klyfta mellan dem och samhällets alla representanter, som poliser, psykologer, terapeuter, lärare, numera till och med ambulanspersonal. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 268)

Citatet ovan visar även den segregation som fanns och vilka konsekvenser det gav, i detta fall bristande förtroende för samhället och dess representanter. Utanförskapet skapade ett slags hat mot den andra världen som innefattade en ständig kamp mot systemet och makthavarna. Detta framgår i följande citat:

Kampen var som för så många "vi mot dom". Mitt "dom" var systemet. Makthavarna. Myndigheterna. Jag kände mig så överkörd av systemet att jag nådde en gräns där jag inte tänkte ge mig längre. (Stakset & Malmborg 2015: 148)

Att söka hjälp från samhället var inte en tanke som ens slog mig. Jag var ju av erfarenhet rädd för soc och samtidigt i konflikt med hela samhället (Tuunainen & Von Sydow 2019: 59).

Att ständigt leva i denna parallella värld upplevde våra huvudpersoner som krävande och deras psykiska mående blev lidande. Framförallt Toni skriver om hur denna hårda livsstil tärde på hans psykiska mående och som till slut utgjorde vändpunkten för honom. Det tar sig uttryck i följande citat:

Detta är en parallell värld med egna värderingar och regler. Att skita i samhällets lagar kan ge en känsla av frihet. Men livet som kriminell är väldigt inskränkt och otryggt. Det är svårt att lita på andra kriminella. Det leder till aggressivitet och frustration som ofta kanaliseras till misstro och rentav hat mot det vanliga samhället, som man inte känner sig delaktig i. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 266)

Huvudpersonernas upplevelse av att de levde i en parallell värld blev särskilt tydlig när de försökte ta steget in i den andra världen. Dessa två världar var inte kompatibla med varandra och att försöka ta sig till den andra världen var svårt menar Sebastian och han var tvungen att välja mellan dem. Även Sara upplevde denna kontrast mellan världarna när hon och dåvarande pojkvännen flyttade till ett nytt område. Hon märkte att de inte passade in i området och upplevde att människor kastade föraktande blickar på dem. För Toni märktes denna skillnad först när han började arbeta. Han kände sig avvikande och att han levde i en lögn, då han inte kunde berätta om sin bakgrund utan fick ljuga ihop en berättelse när arbetskollegor frågade. Han kunde inte utveckla vanliga relationer när han inte vågade berätta om vem han var och vad han gjort. Detta påverkade hans mående och i det skedet han befann sig i valde han därför att återgå till det kriminella livet igen. Att återgå till det kriminella livet i förorten hade tidigare i livet också varit det enda val för honom, enligt honom själv. Det framgår i följande citat:

Så jag var i princip hänvisad till förortsmiljön som jag fick lära mig behärska. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 14).

I detta parallellsamhälle med sitt eget normsystem och uppfattning om framgång och status kom jag till min rätt. Här blev jag sedd och fick uppskattning. (Tuunainen & Von Sydow 2019: 76).

Huvudpersonerna upplevde utanförskapet som en stor bidragande faktor till att de hamnade i den kriminella världen och menade att politikerna måste försöka förstå hur människor lever i förorten. För att förstå behöver de lyssna och först då kan en förändring ske. Först då kan dessa världar mötas och förenas, och kriminalitet förebyggas.

6 Slutdiskussion

Vi har utifrån fyra subjektiva berättelser velat få en ökad förståelse för vad som kan påverka vägen in i kriminalitet. Genom en kvalitativ analys har vi tematiserat deras berättelser, och identifierat följande områden: uppväxtförhållande, skolgång, socioekonomisk bakgrund och utanförskap. Vi har använt oss av två klassiska kriminologiska teorier: teorin om brottsreducerande sociala band av Travis Hirschi (1969) samt teorin om differentiella associationer av David Sutherland (Hilte 1996). Resultatet har visat att uppväxtförhållande, skolgång, socioekonomisk bakgrund och utanförskap har haft stor betydelse för huvudpersonerna, och att deras skäl till varför de tog steget in i kriminalitet kan härledas till en eller flera utav dessa faktorer. Varje huvudperson har haft en egen unik berättelse, men i deras berättelser skildras dessa fyra teman genomgående. De olika faktorerna har spelat olika stor roll beroende till huvudpersonernas specifika sammanhang och hur de personligen hanterat de känslor och upplevelser de varit med om. I resultatet går det inte att urskilja en enskild och utlösande faktor utan de olika riskfaktorerna som kunnat identifieras har tillsammans bidragit till uppkomsten av deras kriminella beteende. Resultatet visar att det inte finns ett enkelt svar till skälen att hamna i kriminalitet. Genom att bortse från det som enbart syns på ytan åskådliggörs en djupare och komplex förklaring till varför den enskilde hamnar i kriminalitet. Detta nämns även i Zemel, Einat & Ronels (2018) artikel när de skriver att det brottsliga beteendet är ett subjektivt fenomen och kan härledas till en mängd olika faktorer.

Relaterat till den forskning som finns om kriminalitet är vårt resultat i denna studie inget nytt, utan kan enbart utgöra en komplettering till den nuvarande forskningen. Fokus har inte heller varit att skapa ett generaliserbart resultat, då vi i vår metod har

valt att använda oss av subjektiva berättelser. Under arbetets gång har vi identifierat att det såväl i tidigare forskning som i våra valda teorier för denna studie finns en avsaknad av ett genusperspektiv. I den tidigare forskningen har ett stort fokus ålagts på att belysa kriminalitet utifrån ett manligt perspektiv och teorierna och studier baserade på pojkar eller män. I vår studie har vi inte haft tillräckligt med empiriskt material för att kunna utforska denna fråga då den kvinnliga huvudpersonen inte valde att belysa sina kriminella erfarenheter som kvinna. I relation till detta tycker vi att det hade varit intressant att undersöka skillnaderna och likheterna i kvinnlig och manlig kriminalitet. Värt att anmärka är att kvinnor oftast förekommer mindre i brottsstatistiken och utifrån den aspekten hade det varit intressant att undersöka vad det kan bero på.

7 Referenslista

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB

Barmark, Mimmi & Göran Djurfeldt (2015) *Statistisk verktygslåda - att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur AB

Brottsförebyggande rådet (2019) Mörkertal och dold brottslighet. [<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/morkertal-och-dold-brottslighet.html>. Hämtat: 2020-05-22.]

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB

Gottfredson, Michael R. (2018) General Theory and Global Criminology: Childhood Environments, Problem Behaviors, and a Focus on Prevention, *Asian Journal of Criminology*, 13 (4): 347-365

Hilte, Mats (1996) *Avvikande beteende - en sociologisk introduktion*. Lund: Studentlitteratur AB

Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet – en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB

Matsueda, Ross L. (2006) Differential social organization, collective action, and crime, *Crime, Law, Social Change*, 46: 3–33

Pålsson, David (2012) *Ungas röster om socialt utanförskap i Sverige*. Stockholm: UNICEF Sverige

Sampson, Robert J. & John H. Laub (1995) *Crime in the Making. Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge: Harvard University Press

Shannon, David & Jonas Ring (2009) *Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling. En kunskapsinventering*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Socialstyrelsen (2012) *Kartläggning av samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga*. Stockholm: Socialstyrelsen

Stattin, Håkan (2001) Öppna, inte övervakade, barn löper mindre risk att bli kriminella, *Läkartidningen* 98 (25): 3009-3013

Statistikmyndigheten SCB (2020) Sveriges befolkning. [<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/sveriges-befolkning/>]. Hämtat: 2020-03-12.]

Vetenskapsrådet (u.å.) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. [<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>]. Hämtat: 2020-03-03.]

Walters, Glenn D. (2018) Positive and negative social influences and crime acceleration during the transition from childhood to adolescence: The interplay of risk and protective factors, *Criminal behaviour and mental*, 28 (5): 414-423

Wikström, Per-Olof H, Richard P. Mann & Beth Hardie (2018) Young people's differential vulnerability to criminogenic exposure: Bridging the gap between people- and place-oriented approaches in the study of crime causation, *European Journal of Criminology*, 15 (1): 10-31

Zemel, Ofer, Tomer Einat & Natti Ronel (2018) Criminal Spin, Self-Control, and Desistance From Crime Among Juvenile Delinquents: Determinism Versus Free Will in a Qualitative Perspective, *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 62 (15): 4739-4757

Empiriskt material (självbiografier)

Tuunainen, Toni & Gunnar Von Sydow (2019) *Jag var Sveriges mest jagade rånare - Mina år som yrkeskriminell*. Stockholm: Lind & Co förlag.

Raninen, Janne & Ivan Andersen (2018) *De kallar mig solvalla-mördaren. Om arlandarånets efterspel, min roll i kartellen och vägen tillbaka*. Stockholm: Lind Co förlag.

Stakset, Sebastian & Niklas Malmberg (2015) *Sebbe Staxx: musiken, brotten, beroendet*. Stockholm: Norstedts förlagsgrupp AB.

Stommel Olsson, Helen (2018) *Gangsterprinsessan*. Stockholm: Bladh by Bladh.